

Tanja Marita Gavrilov 144845

EDUSKUNNAN KYSELYTUNTI -OHJELMAN ÄÄNIMÄISEMAN
REPRESENTAATIO VIITTOMAKIELEN TULKKAUKSESSA

Pro gradu -tutkielma
Itä-Suomen yliopisto
Kulttuurintutkimus,
erikoistumisalana
Mediakulttuuri ja viestintä
Joulukuu 2018

Tiedekunta – Faculty Filosofinen tiedekunta		Osasto – School Humanistinen osasto	
Tekijät – Author Tanja Marita Gavrilov			
Työn nimi – Title Eduskunnan kyselytunti -ohjelman äänimaiseman representaatiot viittomakielen tulkkauksessa			
Pääaine – Main subject	Työn laji – Level	Päivämäärä – Date	Sivumäärä – Number of pages
Kulttuurintutkimus, erikoistumisalana mediakulttuuri ja viestintä	Pro gradu -tutkielma	☒	7.12.2018
	Sivuainetutkielma	☐	
	Kandidaatin tutkielma	☐	
	Aineopintojen tutkielma	☐	
Tiivistelmä – Abstract			
<p>Tutkin tässä työssä äänimaiseman representaatioita viittomakielen tulkkauksessa. Pääsin käsiksi representaatioihin aineiston analyysin kautta. Laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmänä käytin lähilukua. Lähiluvun kerrat muuttuivat tutkimuksen edetessä. Teoreettisena viitekehysenä työssäni oli representaation käsite, joka raamitti tuloksiani ja tuloksiin liittyvää pohdintaa. Tutkimusaineistonani oli kolme verkkotallennetta Eduskunnan kyselytunti -ohjelmasta syksyltä 2017.</p> <p>Tutkielma risteili laajalti kulttuurintutkimuksen kentällä, ja se kävi lähellä muita tieteenaloja. Äänimaisematutkimuksella – siihen perehtymisellä ja sen tekemisellä – oli iso rooli tutkimuksessa, ja kompetenssi siinä kehittyi tutkimuksen aikana. Kompetenssi viittomakielen tulkkauksen tarkasteluun tuli tutkijan omasta pitkästä työkokemuksesta viittomakielen tulkkinä. Päivätyö viittomakielen tulkkauksen parissa vaikutti tutkimuksen lähestymistapaan, analyysiin ja tuloksiin.</p> <p>Ohjelman äänimaisemat näyttäytyvät varsin inhimillisinä, sillä niissä oli hälyä ja erilaisia ihmisten ääniä, kuten kansanedustajien huutelua ja kommentointia. Näistä äänimaisemista muodostui viittomakielen tulkkauksessa kolme erilaista representaatiota, joita olivat kielellinen äänimaisema, hälytön ja järjestäytynyt äänimaisema sekä kuuliaisten ja hiljaisten kansanedustajien äänimaisema. Kielellisessä äänimaisemassa aineiston äänimaisema näyttäytyi lähes pelkästään kielellisenä, ja äänet saivat representaatioissa lähinnä kielellisiä edustuksia. Hälytön ja järjestäytynyt äänimaisema representoi alkuperäistä äänimaisemaa siten, että se toi äänimaisemasta esille lähinnä puheen, joka sekin edustui järjestäytyneenä. Hälyäänet eivät representaatioissa edustuneet. Kolmas tulkkauksessa muodostunut representaatio oli kuuliaisten ja hiljaisten kansanedustajien äänimaisema, joka antoi vaikutelman, että kansanedustajat odottavat aina omaa puheenvuoroaan, vaikka he puhuivatkin usein päällekkäin.</p> <p>Viittomakielen tulkkauksessa muodostuneiden äänimaiseman representaatioiden lisäksi tutkin työssäni representaatioiden muodostumiseen vaikuttavia syitä. Syitä löytyi useita, ja ne luokittoivat seuraavien otsikoiden alle: kielestä ja kulttuurista johtuvat syyt, tulkkauksesta johtuvat syyt, toimeksiannosta, kontekstista ja kohdeyleisöstä johtuvat syyt, tekniset syyt ja diegeettiset syyt sekä tulkista johtuvat syyt.</p>			
Avainsanat – Keywords äänimaisema, viittomakielen tulkkaus, representaatio, viittomakielen tulkki, lähiluku			

Tiedekunta – Faculty Philosophical Faculty		Osasto – School School of Humanities	
Tekijät – Author Tanja Marita Gavrilov			
Työn nimi – Title The Representations of Soundscapes in the Sign Language Interpretation of the Television Program Eduskunnan kyselytunti (Question Time at the Finnish Parliament)			
Pääaine – Main subject	Työn laji – Level	Päivämäärä – Date	Sivumäärä – Number of pages
Cultural Studies, Field of Specialization: Media Culture and Communication Studies	Pro gradu -tutkielma	x	7.12.2018
	Sivuainetutkielma		
	Kandidaatin tutkielma		
	Aineopintojen tutkielma		
Tiivistelmä – Abstract			
<p>In this Master’s thesis I studied the representations of the soundscapes in Sign Language interpretation. The representations formed in interpretation were presented as the results of the analysis. The method of the analysis was close reading that changed as the study progressed. The theoretical framework in the study was the concept of representation that I used to discuss my results.</p> <p>My research material included three programs of Eduskunnan kyselytunti which were broadcasted on television in the fall 2017, and which were also available online afterwards.</p> <p>My thesis was widely set on the field of cultural studies, and it approached other disciplines closely. The competence in soundscape studies, which played an important role in this study, increased during the work. The competence in analyzing Sign Language interpretation was based on my 17-year-long working experience as an interpreter. My work as a Sign Language interpreter certainly affected the approach, the analysis, and the results of the thesis.</p> <p>The soundscapes of the programs were quite noisy and even humane because of the activity and the chatter among the members of Parliament. The three representations which were found in the study are: The Linguistic Soundscape, The Noiseless and Organized Soundscape and The Soundscape of Obedient and Quiet Parliamentarians. The first soundscape was considered almost entirely linguistic, and there were rarely other sounds that speech represented in interpretation. The second soundscape was seen clean, and there was hardly any noise represented in interpretation. The third soundscape depicted the members of Parliament as if they always waited patiently for their own turn to speak.</p> <p>After presenting the representations, I argued which factors affected the results of the research. The affecting factors were: factors related to language and culture, factors related to the interpretation, factors related to assignment, context and the target audience, factors related to technical issues and diegetic sounds, and factors related to the interpreter.</p>			
Avainsanat – Keywords soundscape, Sign Language interpretation, representation, Sign Language interpreter, close reading			

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
1.1 Aiheen valinta, työn kulku ja tutkijan positio.....	1
1.3 Tutkimuskysymykset.....	3
2 KAIKKIEN ÄÄNIMAISEMA.....	4
2.2 Äänimaisemasta ja kuulijasta	4
2.3 Kuurojen kulttuurista ja äänistä.....	7
2.3 Viittomakielen tulkkauksesta ja risteyksestä.....	11
3 REPRESENTAATIO	14
3.1 Edustava ja välittyvä representaatio	14
3.2 Äänien visuaaliset ja viittomakieliset representaatiot.....	16
4 AISTIT AUKI AINEISTOON	20
4.1 Aineiston valinta ja aineiston esittely.....	20
4.2 Analyysimenetelmänä lähiluku	21
4.3 Tutkimuksen etiikka	23
5 AINEISTON ÄÄNIMAISEMA JA ÄÄNIEN EDUSTUMINEN TULKKAUKSESSA	25
5.1 Aineiston äänimaisema.....	25
5.2 Äänien edustuminen viittomakielen tulkkauksessa	32
6 ÄÄNIMAISEMAMAN REPRESENTAATIOT VIITTOMAKIELEN TULKKAUKSESSA.....	36
6.1 Kielellinen äänimaisema	37
6.2 Hälytön ja järjestäytynyt äänimaisema.....	40
6.3 Kuuliaisten ja hiljaisten kansanedustajien äänimaisema	43
7 SYYT REPRESENTAATIOIDEN MUODOSTUMISEEN.....	46
7.1 Kielestä ja kulttuurista johtuvat syyt	46
7.2 Tulkkauksesta johtuvat syyt	47
7.3 Toimeksiannosta, kontekstista ja tulkkauksen kohdeyleisöstä johtuvat syyt	48
7.4 Tekniset syyt ja diegeettiset syyt.....	49
7.5 Tulkista johtuvat syyt	51
8 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	53
AINEISTO.....	61
LÄHTEET	62

1 JOHDANTO

1.1 Aiheen valinta, työn kulku ja tutkijan positio

Pro gradu -tutkielmani käsittelee äänimaiseman representaatioita viittomakielen tulkkauksessa. Tutkielman aihe nousi omasta työkokemuksestani viittomakielen tulkkina. Viittomakielen tulkin koulutuksen ja työkokemuksen lisäksi minulla on myös graafisen viestinnän koulutus, ja työkokemusta visuaalisen suunnittelun alalta. Molemmilla aloilla tavoitteena on kääntää ja välittää viestejä. Sekä tulkin että graafikon ammateissa näitä viestejä käännetään usein visuaaliseen muotoon. Tulkkina merkitysten kääntäminen ja välittäminen tapahtuvat simultaanisti eli samanaikaisesti, mutta graafisena suunnittelijana merkitysten kääntämisen äärellä viivytään pitkiäkin aikoja. Ammattien suurin ero on se, että tulkkauksessa operoidaan useimmiten kahden kielen välillä, ja graafisessa suunnittelussa liikutaan eri merkkijärjestelmien välillä.

Kiinnostukseni äänien visuaalistamiseen käsitti alkuvaiheessa niin viittomakielen tulkkauksen kuin graafisen viestinnänkin. Rajasin aiheen lopulta viittomakielen tulkkaukseen, sillä aihe olisi muuten ollut liian laaja. Tulkkkaus oli luonteva ja oikea valinta tutkimuksen näkökulmaksi, sillä huomasin päivätyöni tulkkina tukevan työn tekemistä.

Taustatietoni viittomakielen tulkkauksesta olivat jo taustani vuoksi valmiiksi hyvät, minkä vuoksi aloitin tutkielmani äänimaisematutkimuksen parista. Äänimaisematutkimus valikoitui taustateoriaksi tutkimukselleni siitä syystä, että se vaikutti kulttuurisesti laajalta näkökulmalta ääniin liittyen, ja se oli mielestäni hyvä tulokulma kuulevien kulttuuriin, josta ei sellaisenaan löydy paljon tietoa. Äänimaisematutkimuksesta sain myös niitä työkaluja ja käsitteitä, joiden avulla pystyin käsittelemään työssäni esiintyviä asioita paremmin. Työn edetessä aloin ajatella äänimaisemia osana kaikkien ihmisten elämää. Oivalsin, että äänien kokeminen on muutakin kuin äänien kuulemista. Äänimaisematutkimukseen syventyminen tutkimustyön alkuvaiheessa herkisti minut kuulemaan ja kuuntelemaan ääniä uudella tavalla, ja aloin huomata yhä enemmän myös äänien visuaalisia vastineita ympärilläni.

Aineistoni koostui kolmesta Eduskunnan kyselytunti -ohjelmasta, joita analysoin ja tutkin lähiluvun keinoin. Lähiluku oli menetelmänä sekä aineiston äänimaiseman että viittomakielen tulkkauksen analyysissa.

Työtäni taustoitti äänimaisematutkimuksen ja viittomakielen tulkkauksen lisäksi käsitteiden kulttuurista. Teoreettisena viitekehyksenä työssäni toimi teoria representaatiosta, jolla sanoitan muun muassa tutkimukseni tuloksia. Kokemukseni viittomakielen tulkin työstä tutkimukselle oli merkityksellinen. Vaikka pyrin tarkastelemaan tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä mahdollisimman objektiivisesti, ohjasi aihe minut itseni aika ajoin tutkimuksen keskiöön. Positioni tutkimuksen tekijänä oli hyvin samankaltainen kuin paikkani tulkkina, sillä niin tutkijan kuin tulkinnan paikalta, minulla on hyvä näkökulma ja kuuluma niihin kulttuureihin, joiden risteyskohdassa työtä tehdään.

Lähestyin tutkimukseni aihetta monesta suunnasta, ja aihe tuntui sijoittuvan monen eri tieteenalan rajapintaan, mikä aiheutti haasteita työn rajaamisessa. Tein pitkän matkaa tietoisesti työtä sen eteen, ettei tutkimus lähtisi suuntaamaan esimerkiksi kielitieteen puolelle. Työn tekemisen tavoitteena on ollut pysytellä tukevasti kulttuurintutkimuksen kentällä.

Kaikki työssä olevat kuvat ovat kirjoittajan tekemiä.

1.3 Tutkimuskysymykset

Kuten jo aiemmin kerroin, tämän tutkielman aihe nousi omasta päivätyöstäni tulkkina. Kysymys siitä, millaisia äänimaiseman representaatioita viittomakielen tulkkauksessa muodostuu, on ollut mielessäni jo pitkään, mutta vastausta siihen on ollut hankala löytää. Koska viittomakielen tulkkaukset on luonteeltaan samanaikaista eli simultaanista, on oman työn tutkiminen ja havainnointi työtä tehdessä vaikeaa. Äänimaiseman representaatioita viittomakielen tulkkauksessa on ollut vaikea tarkastella muiden tulkkien työskentelyä seuraten, sillä minulla on puuttunut käsitteet ilmiön sanoittamiselle. Myös se seikka, ettei asiaa ole aiemmin juuri tutkittu, kannusti minut pysähtymään aiheen äärelle.

Tutkielmani tavoitteena on tutkia äänimaiseman representaatioita viittomakielen tulkkauksessa. Mielenkiintoni suuntaa myös syihin, jotka vaikuttavat representaatioiden muodostumiseen. Tutkimustani ohjaa tutkimuskysymys ja sitä tarkentava alakysymys:

Tutkimuskysymys:

Millaisia äänimaiseman representaatioita muodostuu Eduskunnan kyselytunti-ohjelman viittomakielen tulkkauksessa?

Alakysymys:

Mitkä syyt vaikuttavat äänimaiseman representaatioiden muodostumiseen viittomakielen tulkkauksessa?

Tutkimuskysymysten avulla minulla on tarkoitus tutkia äänimaiseman representaatioita viittomakielen tulkkauksessa tutkijan näkö- ja kuulokulmasta, jota taustoittaa pitkä kokemus viittomakielen tulkkina. Työn tavoitteena ei ole tarkoitus vastata siihen kysymykseen, millaisia äänimaiseman representaatioita viittomakielen tulkkaukset muodostaa kuurojen kulttuurissa tai kuurojen yhteisössä.

2 KAIKKIEN ÄÄNIMAISEMA

2.2 Äänimaisemasta ja kuulijasta

Äänimaisematutkimus valikoitui työni taustaksi siinä vaiheessa, kun päätin tämän työn aiheen. Tavoitteeni oli alkaa tarkastella äänien vastineita viittomakielen tulkkauksessa, ja äänimaisematutkimus tuntui tarjoavan tähän sopivan tulokulman. Kun tein päätöksen aiheesta, en ollut kiinnostunut äänistä niinkään fyysisenä ilmiönä, enkä kuulemisen kysymyksenä. Minua kiinnosti nimenomaan tulkin työssäkin merkittävässä roolissa oleva kulttuurinen lähestymistapa ääniin. Äänimaisematutkimus tuntui myös sopivalta suunnalta edustamaan *kuulevien kulttuuria*, sillä en ollut löytänyt sille määritelmää tutkimuskirjallisuudesta, vaikka siitä viittomakielen tulkkauksen kentällä paljon puhutaankin. Työn edetessä tulin kuitenkin vakuuttuneemmaksi siitä, että äänimaisemat kuuluvat meille kaikille.

Kun aloin tutustua äänimaisematutkimusta käsittelevään kirjallisuuteen, huomasin, että moni alan asiantuntija ja tutkija viittasi tutkimuksissaan ja teksteissään äänimaisematutkija R. Murray Schaferiin, ja erityisesti hänen teokseensa *The Tuning of the World* (1977), jota pidetään yleisesti merkittävänä teoksena äänimaisemantutkimuksen kentällä. Suomalainen äänimaisematutkija Heikki Uimonen (2005, 21) kuvailee Schaferin kirjaa *innovatiiviseksi, kunnianhimoiseksi ja uraauurtavaksi perusteokseksi*. Teoksen lukeminen oli itsellenikin monin tavoin hyödyllistä.

Äänimaisema voi olla mikä tahansa akustinen ympäristö, joka on tutkimuksen tai tarkastelun kohteena, ja se voi olla niin rakennettu kuin luonnollinenkin ääniympäristö – vaikka yksittäinen sävellys (Schafer 1977, 274–275). Viittomakielen tulkin työssä äänimaisemaa on kulloinkin vallitseva ääniympäristö, josta tulkki tekee tietoisia ja tiedostamattomia poimintoja tulkkaukseensa. Tulkkaustilanteita on erilaisia, ja siten tulkkaustilanteiden äänimaisematkin vaihtelevat. Äänimaisema voi olla vaikka media-aineisto, kasvokkaisen keskustelutilanteen äänimaisema tai puhelimesta kuuluva äänimaisemakin. Ääniympäristö eroaa äänimaisemasta siinä, että äänimaisema-

käsitteellä korostetaan yksilöä ja yhteiskuntaa ympäristön tulkitsijana (Ampuja & Peltomaa 2014, 356).

Äänimaisematutkimuksessa äänimaisemista voidaan poimia erilaisia ääniä, joita ovat *perusäänet (keynote sounds)*, *signaalit (signals)* ja äänelliset *maamerkit (soundmarks)*. Perusääni on kunkin paikan taustääni, jota ei oikeastaan edes tiedosteta. Signaalit ovat ääniä, jotka eivät kuulu jatkuvasti ja jotka herättävät huomion kuulijassa. Toistuessaan signaalit voivat muodostua myös äänellisiksi maamerkeiksi, jotka ovat aina jonkin tietyn yhteisön tunnistamia ominaisääniä, joilla on jokin erityinen arvo. (Schafer 1977, 9–10; Similä 2013, 24; Uimonen 2009, 38–39.)

Perusäänet eivät ole havaitsemisen näkökulmasta merkittäviä, koska ne ovat tuttuja ja hyvin yleisiä omassa ympäristössään. Juuri tämä seikka tekee niistä luonteenomaisia kullekin ympäristölle. Perusääni on se pohja, jota vasten muiden äänien kuuleminen perustuu. (Truax 2000, 25–26.) Omassa analyysissä aineistoni perusääneksi valikoitui kulloinkin puheenvuorossa oleva puhuja, jonka ääni kuuluu selvästi mikrofonin välittämänä muita ääniä paremmin. Muut äänet vertautuivat tähän pääpuhujana olevaan perusääneen. Luokittelin aineistoni kaikki äänet äänilähteiden mukaisesti. Tämän luokittelun mukaan äänilähteet luokittuivat luonnonääniin, ihmisääniin, yhteiskunnan ääniin, mekaanisiin ääniin, hiljaisuuteen ja indikaattoriääniin. (Schafer 1977, 133–144.)

Äänimaisematutkimusta tehdään tänä päivänä maailmalla yli 20 tieteenalalla, muun muassa filosofian ja psykologian aloilla. Laaja-alainen tutkimus mahdollistaa tieteenalojen välisen yhteistyön, mutta tutkimusalalle toivotaan myös selkeämpiä rajoja. (Uimonen 2009, 3–35.) Myös Kytö (2013, 4) näkee kulttuurisen äänentutkimuksen monitieteisenä. Hänen mukaansa tutkimuksella on juuret kanadalaisessa äänimaisematutkimuksessa, media- ja elokuvatutkimuksessa, musiikintutkimuksessa, kulttuurihistoriassa ja antropologiassa.

Äänimaisemaa ei ole olemassa yksin. Äänimaisema tarvitsee rinnalleen aina sitä havainnoivan ja sitä kokevan ihmisen (Uimonen, Kytö & Ruohonen 2017, 8). Äänimaiseman määrittelyyn liittyy olennaisesti myös äänien vastaanottajan rooli, eli se kuinka ääniä vastaanotetaan ja ymmärretään (Uimonen 2009, 37). Vaikka ihmiset

kuulisivat fyysiset äänet ja äänimaisemat samalla tavalla, vaihtelevat äänien tulkinnat aina kuulijan mukaan (Vikman 2006, 17).

Kuulemista on tutkittu paljon, ja se eroaa kuuntelemisesta, myös tutkimuksen osalta. Tiedämme edelleen vähän siitä, kuinka ihmiset pystyvät poimimaan ja käyttämään ympäröiviä ääniä, mutta tiedämme kuitenkin, että pystymme tietoisesti kontrolloimaan kuuntelemistamme. (Truax 2000, 11–19.) Kuuntelun tapoja on erilaisia, joista yksi on *hakukuuntelu (listening-in-search)*, jossa kaikkien kuuluvien äänien keskeltä pystytään poimimaan itselle tärkeitä vihjeitä, ja sulkemaan muita ääniä pois. *Valmius-kuuntelulla (listening-in-readiness)* tarkoitetaan kuuntelua, jossa huomio on valppaana ottamaan vastaa merkittävää tietoa, vaikka kuuntelijan huomio onkin toisaalla. *Taustakuuntelussa (background listening)* äänet eivät sen sijaan herätä huomiotamme, vaikka olemmekin niistä tietoisia. (Truax 2000, 24–25).

Kun perehdyin äänimaisematutkimukseen, käsitin ensimmäistä kertaa erilaisten kuuntelun tapoja. Ymmärrän nyt, että tähän saakka olen seurannut esimerkiksi *Eduskunnan kyselytunti* -ohjelmaa taustakuunteluna. Ohjelma on saattanut kuulua muun muassa taustalla silloin, kun olen tehnyt kotitöitä. Nyt tutkijan roolissa kuuntelun tavat ovat vaihdelleet, mutta pääasiassa kuuntelu on ollut aktiivista hakukuuntelua. Työni aikana olen pohtinut paljon myös viittomakielen tulkkia kuuntelijana. Tulkki on mielestäni eräänlainen *valmius-kuuntelija*, joka tulkkauksen aikana on jatkuvasti valppaana ottamaan vastaan auditiivista tietoa myös kuuluvan lähdetekstin ulkopuolelta.

Havaintopsykologiset seikat ovat yhtenä tekijänä vaikuttamassa siihen, että suuri osa äänellisestä tiedosta jää havainnointimme ulkopuolelle (Uimonen 2011, 44). Me ihmiset emme ole siis pelkkää fysiikkaa, minkä vuoksi ääniä kuullaan ja tulkitaan yksilöllisesti. Kuulemiseen vaikuttavat kuulijan kuulotason lisäksi myös henkilökohtainen historia, ja siten jokaisella ihmisellä on omat miellejohdot äänistä. (Järviluoma, Uimonen, Vikman & Kytö 2009, 24.) Kykyä ymmärtää ympäristön ääniä ja kykyä toimia tämän ymmärryksen kanssa kutsutaan *äänimaisemakompetenssiksi*. Kompetenssi on *kulttuurisidonnainen* ja jokaisella meistä *ainutlaatuinen*. (Uimonen 2011, 47.)

Koska aineistoni koostuu televisio-ohjelmista, haluan ottaa työhöni mukaan myös elokuvista ja peleistä tuttua diegeettisyyden käsitteen. Diegeettisellä äänellä tarkoitetaan sitä ääntä, jonka äänilähde näkyy kuvaruudussa. Tällainen ääni voi olla vaikka ruudussa näkyvä nuijankopautus, joka esiintyy omassa aineistossani moneen kertaan. Ei-diegeettinen ääni tulee sen sijaan kuvaruudun ulkopuolelta, eikä äänilähde siten ole nähtävissä. Esimerkkinä tällaisesta ei-diegeettisestä äänestä on ohjelman tunnusmusiikki. (Collins 2008, 43). Tämä teema on siis tutkimuksessani esillä, mutta en ole varsinaista analyysia tehnyt aineiston diegeettisistä äänistä. Ilmiö sopii kuitenkin työhöni, sillä monesti tulkkaustilanteissa jätetään tulkkaamatta niitä ääniä, jotka syntyvät sellaisista toiminnoista, jotka ovat nähtävissä tulkkaustilanteessa.

2.3 Kuurojen kulttuurista ja äänistä

Kulttuuri määritellään usein siten, että sen edustajilla on mielen tasolla yhteisesti jaettu merkityksiä sekä käsittekarttoja, mikä helpottaa heidän välistä kommunikointiaan. Saman kulttuurin edustajilla on siis jollain tapaa samanlainen tapa tulkita maailmaa. (Hall 2013, 3–4.) Usein kulttuurin edustajiksi määritellään eri maista tulevat ihmiset. Puhumme suomalaisista, ranskalaisista ja thaimaalaisista. Maiden sisällä kulttuurit jakautuvat edelleen omiin luokkiinsa esimerkiksi maantieteellisestä näkökulmasta: Suomessa on niin oululaisia kuin helsinkiläisiäkin. Kulttuureja voidaan jakaa myös valtakulttuuriin ja sen rinnalla eläviin vähemmistökulttuureihin. Suomessa vähemmistökulttuureja edustavat muun muassa saamelaiset, romanit ja kuurot.

Käsite *kuurojen kulttuuri* raamittaa kuurot yhdeksi kulttuuriseksi yhteisöksi maailman kulttuuristen yhteisöjen joukossa. Kulttuurilla on pitkä historia sekä sosiaalisesti jaetut tavat ja elinvoimainen kieli. (Padden & Humphries 2005, 161–162.) Kuurojen kulttuurin ytimessä on viittomakieli (Dolnick 1993, 40; Padden & Humphries 2005, 1). Tietojeni mukaan James Woodward (1982, 1) oli ensimmäinen henkilö, joka sosiologisessa mielessä kirjoitti englannin kielessä *kuurot (Deaf)* isolla d-kirjaimella. Tällä tavoin hän nimitti kuurot kulttuuriseksi yhteisöksi, ja erotti yhteisön audiologisesta kuuroudesta. Samalla periaatteella hän jakoi kuulevat *kuuleviin (Hearing)* ja *kuuleviin (hearing)*.

Kuurojen kulttuurin käsitettä avaavat myös Salmi ja Laakso (2005, 381–383) teoksessaan *Maahan lämpimään: Suomen viittomakielisten historia*. Kirjoitetun historian ja oman kokemukseni mukaan käsite on juurtunut Suomessa kuurojen yhteisöön. Käsite on laajalti käytössä myös viittomakielialalla, johon myös viittomakielen tulkkaus lukeutuu.

Se että henkilöllä on tietynlainen kuulotaso ja viittomakielen taidot, eivät riitä siihen, että pääsee jäseneksi kuurojen yhteisöön. Jäsenyyteen vaaditaan myös oikeaa asennetta niin yhteisöön hakeutuvalta kuin yhteisöltäkin. Jäsenyys toteutuu, kun nämä odotukset kohtaavat, ja hakija *identifioituu* yhteisöön. Se, että viittomakielen tulkki hallitsee viittomakieltä ja tuntee kuurojen kulttuuria, ei riitä täyttämään kaikkia kuurojen yhteisön jäsenyyden ehtoja, sillä ehtona ryhmän täysivaltaiseen jäsenyyteen pidetään myös kuulotaso. (Cokely & Baker-Shenk 1980, 17–19.) Työn kautta saatu jäsenyys oikeuttaa kuitenkin olemaan mukana kuurojen yhteisössä, vaikka yhteisön ydinjäsenyyteen tulkin työ ei automaattisesti oikeutakaan.

Kuurojen yhteisö nähdään transnationaalisena yhteisönä, sillä heillä ei ole erillistä maantieteellistä sijaintia, ja heitä on kaikkialla maailmassa. Teknologia on yhdistänyt kuuroja ympäri maailman aivan uudella tavalla, sillä ennen nykyisen teknologian kaltaisia välineitä, ainoa tapa keskustella omalla kielellä oli kasvokkain tapahtuva viestintä (Salmi & Laakso 2005, 152). Teknologia on mahdollistanut myös viittomakielen tulkkauksen lisäämiseen mediaan. Se on mahdollistanut myös viittomakielisen sisällöntuotannon aivan uudella tavalla.

Juhana Salosen (2017) *Viiton – Olen olemassa* esikoiskirjassa on mainintoja ja kuvauksia kuurona kuulemisesta. Kirja avasi taas uuden oven kuuron kulttuuriin, ja se tutustutti minut ensimmäistä kertaa tarkemmin *Deaf Gain* -käsitteeseen, joka sisältää ajatuksen kuurouden hyödyistä ja vahvuuksista, jollaisena pidetään esimerkiksi kykyä nähdä paremmin (Dye 2014, 12). Kuurojen näkemisen katsotaan olevan muun muassa seurausta vuorovaikutuksen kulttuurisista tavoista ympäröivän maailman kanssa (Padden & Humberg 2005, 2)

Deaf Gain -käsitteen yhteydessä on puhuttu myös kuuroista ja musiikista. Loeffler (2014, 451–452) ajattelee, että musiikin kokeminen ei vaadi kuulemistä, ja että kuurous tarjoaa vaihtoehtoisen tavan “*kuunnella*” (“*listening*”) musiikkia. Kuurojen musiikki on muun

muassa visuaalista ja taktiilia, ja se koetaan usein yhdessä. Tämä yhdessä kokeminen erottaa kuuntelun kuulevien ihmisten yleistyvistä tavasta kuunnella musiikkia yksin. Myös Padden ja Humphries (1998, 93) korostavat, että kuurona oleminen ei tarkoita sitä, etteikö yhteisössä esiintyisi äänen käsitettä. Äänellä voi olla kuurojen elämässä hyvinkin merkittävä rooli, ja elämä onkin usein kaikkea muuta kuin äänetöntä, sillä elämä synnyttää ääniä kaikkialla (Padden & Humphries 1988, 109).

Historiallisen musiikin tohtoriopiskelija Jeannette Jones (Jones 2013) osallistui kuurojen kansalliseen tapaamiseen Yhdysvalloissa, jonne hän meni kuuntelemaan kuurojen musiikkia. Hän seurasi tapahtumassa niin kuurojen rock-bändiä kuin kuuroa räppäriäkin, ja hän keskusteli kuurojen kanssa musiikin kokemisesta. Kokemuksensa jälkeen hän myönsi joutuvansa uudelleenarvioimaan sitä, kuinka hän itse kokee musiikin. Hän joutui pohtimaan muun muassa musiikin multisensorisuutta omassa kuulemisessaan kuulevana ihmisenä. Hän alkoi pohtia myös sitä, missä kulkee kuurojen ja kuulevien raja, kun musiikin kokemisen *spektri* laajenee, niin että kokemus onkin pelkkien korvien sijaan jossain *korvien, silmien ja kehon välissä*. Nämä Jonesin kokemuksen vahvistavat käsitystä siitä, että ääniä voidaan kokea monin eri tavoin, ja että äänet kuuluvat myös kuurojen kulttuuriin.

Sen lisäksi, että kuurojen kulttuurissa on oma tapansa kokea musiikki, on kuurojen tapa kokea äänet yleensäkin erilainen verrattuna kuulevaan valtaväestöön. Kuurojen kuuleminen on eräänlaista äänien lukemista. Kuurot lukevat ympäristönsä ääniä muun muassa toisten ihmisten eleistä ja liikkeistä: kuurot osaavat kohdistaa katseensa äänilähteeseen muun muassa ihmisten reaktioita seuraamalla. Kuurojen visuaalinen tapa olla on niin omanlaisensa, että kuurot voivat erottavaa ihmisten joukosta muut kuurot juuri silmien käytön perusteella. (Bahan 2014, 241.)

Kuurojen kulttuuri ei ole siis äänettömyyttä. Hiljaisuuden kulttuuriksi *me kuulevat* usein sitä kuitenkin nimitämme. Vaikka Padden ja Humphries (1988, 109) näkevätkin *hiljaisuuden metaforan* usein kuulevien ihmisten tapana määritellä kuuroutta, on hiljaisuus käsitteenä usein esillä myös kuurojen yhteisössä. Esimerkkinä tästä on Suomessa ilmestynyt viittomakielisen ja kuurojen kirkon lehti, joka on nimeltään *Hiljainen Seurakunta*. Hiljaisuus-sana esiintyy myös kuuroista kertovissa, kuuroutta

käsittelevissä ja kuurojen tekemissä teoksissa. Henkilödokumentti *Tanssija 100 db:n hiljaisuudessa* (Tanssija 100 db:n hiljaisuudessa 1996) kertoo kuurosta tanssijasta Juho Saarisesta, joka kokee musiikin kehollaan. Dokumentissa Saarinen kuvaa muun muassa sitä, kuinka äänet välittyvät eri tavalla eri materiaaleista. Englanninkielinen sana *silent* esiintyy myös usein kuuroutta ja viittomakieltä käsittelevässä populaarikulttuurissa. Tästä esimerkkinä suomalaisen kuuron räppäriin kappale *Silent Shout* (Signmark 2014). Kappaleessa tuodaan esille kieli- ja kulttuurivähemmistön ääni, ja siinä viitataan hiljaisuuden lisäksi myös muihin ääniin liittyviin käsitteisiin:

Hear me out

*Hear my **Silent** Shout*

I beg you...

***The voice** you think you lost forever*

It's been here waiting

Without a single word

I take over the stage...

*Why are **the loudest** ones most knowing?*

Friedner ja Heimreich (2016, 87–88) herättelevät äänitutkijoita ja tutkijoita Deaf studies -kentällä miettimään alojensa vastakkainasettelua, sillä vaikka alat tuntuvat olevan kaukana toisistaan, niin niillä on myös monia yhtymäkohtia. Tästä esimerkkinä se, että molemmilla aloilla kuuleminen ja näkeminen jaotellaan selkeästi. Jos äänitutkimuksessa korostetaan auditiivisen ja visuaalisen maailman vastakkainasettelua, niin Deaf studies -kentällä toistetaan sitä väitettä, että kuurot ovat *silmä-ihmisiä* (*people of the eye*). Jaottelua tapahtuu myös kuulemiseen ja kuurouteen liittyen: Äänitutkimuksessa kuurous jätetään usein huomiotta sen sijaan, että äänien aistiminen ja ääniin osallistuminen nähtäisiin moniaistisena tapahtumana.

2.3 Viittomakielen tulkkauksesta ja risteyksestä

Viittomakielen tulkin työ on kielten- ja kulttuurien välistä tulkkausta. Kielet, joita itse tulkkaan ovat suomi ja suomalainen viittomakieli. Toisinaan teen myös tulkkauksia, joissa puhuttuna kielenä on englannin kieli. Mutta niin sanotut työkieleni ovat pääasiassa suomi ja suomalainen viittomakieli. Joillain viittomakielen tulkeilla, kuten puhuttujenkin kielten tulkeilla, työkieliä voi olla useampia. Viittomakielen tulkin yksi työkielistä on kuitenkin aina jokin viitottu kieli, joita Suomessa ovat muun muassa suomalainen viittomakieli ja suomenruotsalainen viittomakieli. Viittomakielen tulkkeja on niin kuuroja kuin kuuleviakin. Tässä työssä keskityn enemmän kuulevan viittomakielen tulkin työn tarkasteluun, sillä oma positioni (kuulevana) tulkkina on tämän työn yksi tärkeä tarkastelukulma.

Viittomakielen tulkin työn ydintä on lähdekielen tulkkaaminen simultaanisti eli samanaikaisesti kohdekielelle. Omassa työssäni se tarkoittaa suomen kielen tulkkaamista suomalaiselle viittomakielelle ja päinvastoin. Kieltä tulee kääntää niin, että välitettävän sanoman merkitys välittyy mahdollisimman hyvin. Tulkkaustilanteessa on kielen kääntämisen lisäksi otettava huomioon myös kuurojen ja kuulevien kulttuurit, joihin kielet tiiviisti lukeutuvat. Tulkin tehtävä on rakentaa siltaa kahden kulttuurin välillä niin, että osapuolten välinen kommunikointi ja vuorovaikutus olisi mahdollisimman sujuvaa.

Tulkin työtä ohjaavat *Asioimistulkin eettiset ohjeet*, jotka ovat osa *Asioimistulkin ammattisäännöstöä* (Asioimistulkin ammattisäännöstö 2013). Ohjeiden tarkoituksena on ohjata ja opastaa tulkkia työtehtävissä ja työtehtäviin liittyvässä päätöksenteossa. Tulkin tehtävän ytimen muodostaa ammattisäännöstön kohta 6: *Tulkki tulkaa kattavasti, ei jätä mitään pois eikä lisää mitään asiaankuulumatonta*. Ammattisäännöstöä tarkentavat säännöstön soveltamiseen liittyvät ohjeet (Tulkkitoiminnan yhteistyöryhmä 2015), joissa edellä mainittua eettisen ohjeistuksen kohtaa tarkennetaan edelleen: *Tulkin tehtävä on välittää kielelliset ja kulttuurisidonnaiset ei-kielelliset viestit mahdollisimman kattavasti ja sisällöllisesti muuttumattomina kohdekulttuurin mukaisesti. Mikäli tulkki ei voi tuottaa vastinetta esim. sanonnoille, sananlaskuille, puheenparsille, harvinaisille termeille ja lyhennyksille, tulkki pyytää puhujaa selvittämään sanomaansa ja informoi siitä kuulijaa*.

Näitä ei-kielellisiä viestejä ovat esimerkiksi erilaiset äänet, kuten puhelimen merkkiäänet, hälytysajoneuvojen äänet, eläinten äänet, äänenpainot ja vauvan itku. Tulkkaukseen, kuten myös äänien tulkkauksen määrään ja tapaan, vaikuttaa työn konteksti. Kontekstia sen sijaan määrittelee moni asia. Näitä asioita ovat esimerkiksi se, missä työtä tehdään. Myös tilanteen tarkoitus, osallistujat, kielellinen koodi ja kulttuuri ovat osa kontekstia ja vaikuttavat osaltaan työn tekemisen tapaan (Napier, McKee & Goswell 2010, 14.) Näitä edellä mainittuja asioita tulkki käy läpi ennen tulkkaustyönsä aloittamista. Tulkin työhön vaikuttaa siis myös se, tapahtuuko tulkkauksen lapselle päiväkodissa, yliopistonlehtorille akateemisessa ympäristössä tai maanviljelijälle metsäpalstalla. Koska tilanteita on erilaisia, tulee tulkin hallita monen muun asian lisäksi myös molempien työkielensä kielirekisterit, sekä kontekstiin liittyvät seikat, kuten pukeutumisen koodi ja äänen käyttö. Tulkki ei ole viestintätilanteissa läsnä ainoastaan kuuroja varten vaan hän on paikalla tulkkauksen kaikkia osapuolia varten.

Tulkkaustilanteita voidaan luokitella vaativuuden mukaan. Vaativiin tulkkauksiin täytyy valmistautua enemmän, ja tutut arkiset tulkkaustilanteet hoituvat usein vähemmällä valmistautumisella. Yllätyksiä tulee kuitenkin aina, sillä jokainen tulkkaustilanne on aina ainutlaatuinen, eikä mikään tulkkauksen ole toisensa kopio. Tämä työn aineistona oleva viittomakielen tulkkauksen on vaativa tulkkaustilanne monilta osin. Sen lisäksi, ettei tulkki tiedä tarkkaan kenelle hän on tulkkauksessa, hänen on huomioitava monta muutakin asiaa. Muun muassa draaman tulkkauksen käsittelevässä tutkimuksessa (McDonald 2012, 202) huomattiin, että tulkin on tärkeä pysyä samassa kerronnan tavassa ohjelman kerronnan kanssa, myös visuaalisesti. Tulkin on pyrittävä tulkkauksen oikea-aikaisuuteen ja huomioitava siten tulkkauksessa syntyvä syntyvään viive. Kerronnan ja tulkkauksen yhtäaikaisuus koetaan tärkeänä, ja siihen pystytään vaikuttamaan muun muassa valmistautumisella.

Vaativaksi tilanteen tekee myös simultaanitulkkauksen luonne, joka on kognitiivisesti hyvin kuormittava prosessi. Simultaanitulkkauksen laatu pysyy yllä noin vartin verran, minkä vuoksi tulkit työskentelevät pidemmissä ja vaativammassa tilanteissa aina pareittain. Tulkit vuorottelevat tämänkin aineiston tulkkauksessa tulkkauksen laadun ylläpitämisen, mutta myös työergonomian vuoksi.

Kielellisten käännöksien nähdään olevan aina toisintoja ja versioita alkuperäisestä tekstistä. Käännöksiä tehdään sen vuoksi, että jokin aineisto olisi saatavilla useammilla kielillä (Paloposki 2015, 306–307). Sama pätee mielestäni tulkkaukseenkin. Tulkki tilataan paikalle yleensä silloin, kun halutaan, että erikieliset osallistujat pääsevät tasaveroisina osallisiksi samasta tiedosta.

Kuten jo aiemmin mainitsin, tulkki kääntää tulkkaustilanteessa kielen rinnalla myös kulttuuria, ja on siten työssään tulkkina kulttuurien risteyksessä. Kulttuurien välinen tulkkaus on kulttuurien ominaispiirteiden välittämistä ymmärrettävällä tavalla tulkkaustilanteen osapuolille. Bodó (2009, 81) kuvaa kulttuurierojen kääntämistä *kääntäjän ammattitaidon tulikokeeksi*. Kielenkääntämisessä tärkeässä roolissa onkin kulttuurinen kompetenssi, jota on esimerkiksi se, että kääntäjä pyrkii työssään ehkäisemään *kulttuurieroista syntyviä väärinkäsityksiä*. (Bodó 2009, 71.) Tähän kompetenssiin luen viittomakielen tulkin työssä myös äänimaisemakompetenssin, ja kompetenssin äänien tulkkauksessa, josta kerron tarkemmin seuraavassa luvussa.

3 REPRESENTAATIO

3.1 Edustava ja välittyvä representaatio

Representaatio-käsitteen taustalla on latinan kielen sana *repraesentatio*, jonka kantasanalla tarkoitetaan muun muassa mielessä kuvailua ja havainnollistamista. Sillä voidaan tarkoittaa niin visuaalista havainnollistamista, semanttista merkitsemistä kuin kielellistä esittämistäkin. Representaation käsitteen merkitys nähdään tänä päivänä useimmiten edustamisena. (Knuutila & Lehtinen 2010, 10.) Tutkimuksessani representaatio kantaa juuri tuota edustamisen merkitystä. Työni tavoitteenani on tutkia niitä äänimaiseman representaatioita, jotka edustavat ohjelman äänimaisemaa viittomakielen tulkkauksessa.

Representaatio ulottuu käsitteenä laajalle (Knuutila & Lehtinen 2010, 7–8). Käsite on tullut itsellenikin tutuksi aiemmista opinnoistani, niin graafisen suunnittelun kuin tulkkauksenkin parissa. Knuutila ja Lehtinen (2010, 12) vertaavat representaatiokäsitystä muun muassa suomen kielen sanaan *mielikuva*, jota myös graafisessa viestinnässä tietoisesti tavoitellaan. Hyvänä esimerkkinä tästä on yrityksen visuaalisen ilmeen suunnittelu, jossa tavoitellaan halutunlaisten mielikuvien syntymistä kohderyhmän keskuudessa. Mielikuvat ovat siten representaatioita, joita yrityksestä syntyy ilmeen kokijoiden mielissä. Tässä työssä idea mielikuvasta on myös relevantti, sillä tutkimuksen tuloksena viittomakielen tulkkauksesta muodostuneet mielikuvia ohjelman äänimaisemasta. Edellä mainittuun mielikuva-ajatukseen liittyy idea siitä, että *poissa olevasta kohteesta* on aistittavissa sitä muistuttava representaatio (Knuutila & Lehtinen 2010, 12). Representaation käsite sopii siis hyvin käsittelemään tutkimukseni teemaa, sillä tulkkaukset välittää tietoa kohteesta, joka ei muutoin tulisi välttämättä tulkkauksen kohdeyleisön tietoon. Tällä kohteeseen liittyvällä tiedolla viitataan ohjelman ääniin ja äänimaisemiin.

Representaatioon ei tarvitse liittyä muistuttamista tai samankaltaisuutta, eli symmetriaa, eikä siten representaationa edustuvan kohteen tarvitse olla olemassa. Sen lisäksi, että representaatiolla voidaan kuvata jotain poissaolevaa, sillä voidaan havainnollistaa kohdetta myös uudessa muodossa. (Pietarinen 2010, 105.) Tässä työssä viittomakielen

tulkkauksessa muodostuvat äänimaiseman representaatiot havainnollistavat ohjelman äänimaiseman uudessa muodossa tulkkauksen kohdeyleisölle.

Representaatiot välittyvät muun muassa kielen välityksellä. (Pietarinen 2010, 105.) Mitä lähempänä tiedon lähettäjän ja tiedon vastaanottajan merkkijärjestelmät ovat toisiaan, sitä lähempänä lähetetty ja vastaanotettu merkitys ovat toisiaan. Asioiden esittämiseen käytettyjen merkkien ja niiden toiminnan tutkimus on semiotiikkaa, jonka tärkeimpänä terminä pidetään juuri merkkiä. (Fiske 1998, 60–61.) Äänet ja äänimaisemat välittyvät pääasiassa auditiivista kanavaa pitkin. Tulkin tehtäviin kuuluu tulkata tuota auditiivista tietoa viittomakielelle, joka välittyy muun muassa visuaalista viestikanavaa pitkin, ja siten tulkki on äänien tulkkaamisen äärellä kahden hyvin erilaisen merkkijärjestelmän äärellä. Tehtävä tässä risteyksessä on haastava, sillä äänien äärellä tulkki joutuu tulkkaamaan usein ei-kielellisiä viestejä kielellisiksi viesteiksi.

Hartama-Heinonen (2009, 2) pohtii artikkelissaan kääntämistä *valehteluna*, ja viittaa tällä mielestäni muun muassa kääntäjien ja tulkkien menetelmiin, joihin kuuluvat esimerkiksi lisäykset ja poistot. Valehtelulla saatetaan viitata tässä myös kielen kääntämisessä tapahtuviin muutoksiin. Kokemukseni mukaan, poistojen ja muutosten tavoitteena on jalostaa välittyvää viestiä asiakkaalle tai kohdeyleisölle sopivaksi, mutta poistoja voidaan tehdä myös muista syistä. Lähtökohtaisesti tarpeeton muuntelu sotii kuitenkin tulkkien ammattieettisiä sääntöjä vastaan, ja tulkit pyrkivätkin aina kääntämään kieltä mahdollisimman vastaavasti. Toisaalta, äänimaisemien tulkkauksen kohdalla joudun monesti itsekkin miettimään tulkkaukseni vastaavuutta. Se, kuinka paljon poistan äänimaisemiin liittyviä viestejä ja viittauksia tulkkauksesta, ei ole minulle selvää. Myös se, millaisia uusia muotoja äänet saavat tulkkauksessani, on vaikea hahmottaa.

Lisäykset ja poistot ovat siis tulkin työssä arkipäivää. Tuon itsekkin tulkkaukseni lisäyksenä usein jotain sellaista, jota ei ole lähdetekstissä lainkaan mainittu. Teen lisäyksiä sen vuoksi, että lisäys tuo kohdekieliseen ilmaisuun jotain tarpeellista lisätietoa ymmärrettävyyden parantamiseksi. Tästä esimerkkinä tilanteet, joissa pelkän äänestä kertomisen lisäksi saatan kertoa ääneen liittyvistä merkityksistä, koska ääni itsessään saattaa olla vieras kuurojen kulttuurissa. Viestin jalostaminen poistoilla ja lisäyksillä

muuttaa varmasti kohdettaan, mikä voi olla osaltaan vaikuttamassa myös äänimaiseman representaatioiden muodostumiseen viittomakielen tulkkauksessa.

Vaikka tarkastelenkin äänimaiseman representaatioita tutkijan näkökulmasta, olen pohtinut työni aikana paljon sitä, millaisia representaatioita äänimaisemista on muodostunut kuurojen kulttuuriseen yhteisöön juuri viittomakielen tulkkauksen välittämänä. Tällaisia kulttuuristen ryhmien sisälle laajalle levinneitä ja pitkäikäisiä representaatioita kutsutaan *kulttuuriseksi representaatioiksi* (Sperber 1993, 162–163), joista olisi hyödyllistä saada lisää tietoa. Asian tutkiminen ei kuitenkaan ole tämän työn puitteissa mahdollista.

Representaation käsitteeseen on kohdistunut paljon kritiikkiä, ja käsitteestä on alettu keskustella yhä enemmän. Vaikka siihen kohdistuukin kritiikkiä, sen nähdään nykyisin parantavan kohteitaan niin, että kohteita on representoinnin kautta helpompi havainnollistaa ja tarkastella. (Knuuttila & Lehtinen 2010, 21–23.) Tähän parantelun teemaan törmäsin itsekkin tätä työtä tehdessäni. Aineiston äänimaiseman käsittely helpottui sen jälkeen, kun visuaalisten ääniä, sekä ääniin liittyvää tietoa. Visuaalisen havainnollistamisen keinoilla pääsin paremmin käsiksi äänimaiseman käsitteisiin ja tulkkauksessa muodostuviin äänimaiseman representaatioihin. Tämä parantelun ajatus on tuttua myös tulkin työssä. Parantelu kohdistuu usein välitettävään sanomaan, jota pyritään parantelemaan muun muassa siksi, että osapuolten välinen kommunikointi olisi vaivattomampaa.

3.2 Äänien visuaaliset ja viittomakieliset representaatiot

Äänet ja äänimaisemat saavat erilaisia visuaalisia edustuksia. Tällaisia ovat muun muassa hälytyssireenien sointiääniä kuvaavat grafiikat yleisten tilojen ilmoitustauluilla, konserttisalien kuuluvuuskartat, teknisiä vikoja representoivat ongelmaäänien kuvat jääkaapin ohjekirjassa sekä äänenvoimakkuutta ilmaisevat ikonit verkkoympäristöissä. Äänien visuaalisia edustuksia näiden graafisten esimerkkien lisäksi ovat myös ohjelmatekstitykset televisiossa.

Ääniä voidaan representoida myös televisiossa eri tavoin. Yksi keino välittää ääniä visuaalisesti on ohjelmatekstitykset, joita on tutkittu varsin paljon. Rainò ja Tiittula (2013, 75) kysyivät tutkimuksessaan ohjelmatekstityksien vastaanottajilta, millä tavoin he haluaisivat muita ääniä kuin kieltä ja musiikkia kuvattavan. Kyselyyn vastanneista suurin osa eli yli 60% vastaajista haluaisi nähdä äänen kuvailtuna kielellisesti (*kolinaa*), toiseksi eniten eli lähes 45% haluaisi saada tietää, mistä ääni tulee. Yli kolmannes, eli yli 35% vastaajista oli sitä mieltä, että ääni tulisi tuottaa uudelleen kirjainten tai sanojen avulla: *Klonk!*

Tekstityksestä on tehty myös muita tutkimuksia. Riekkolan (2016, 34–43) tutkimuksessa kävi ilmi, että audiovisuaalisten elementtien ilmaisemiseen tekstityksessä käytettiin eniten onomatopoeettisia ilmaisuja, ja toiseksi eniten ääniä tekstitettiin selittäen, mistä ääni tulee. Myös muita tekstityksen tapoja löytyi tästä tutkimuksesta. Sekä Rainòn ja Tiittulan (2013) että Riekkolan tutkimuksista kävi ilmi, että ääniä halutaan tuotettavan ja ääniä tuotetaan siten, että ohjelmatekstityksessä selviää, mistä ääni on peräisin. Tämä toive oli toiseksi yleisin sekä vastaanottotutkimuksessa, että toteutuneissa tekstityksissä.

Nevesin (2009, 164–165) mukaan äänet ja musiikki tulisi visuaalistaa television katsojille, sillä äänillä on suuri merkitys audiovisuaalisissa aineistoissa, vaikka niitä saatetaankin väheksyä. Äänitehosteet alleviivaavat ja vahvistavat visuaalisia viestejä. Saatamme ajatella, että kuuroille ei ole tarpeen visuaalistaa television äänimaailmaa, vaikka kuurotkin kokevat äänimaisemia, ja luovat äänellisiä viittauksia. Nykyinen tekstitystekniikka ei kuitenkaan vielä mahdollista monipuolisten symbolien tuontia televisiotekstitykseen, ja siksi ääntä on kuvailtava ruudulla vielä kielellisin keinoin.

Myös äänien viittomakielisiä representaatioita on tutkittu. Ääniä representoidaan viittomakielissä niin, että käsien liike representoi *ikonisesti* äänilähdettään ja itse toiminnan tai objektin ääntä representoidaan suun liikkeellä, jossa ääni representoituu esimerkiksi onomatopoeettisesti puhutun kielen ilmaisun mukaisesti. Ääni voi representoitua myös sinä tunteena, jonka äänen kokija saa äänen lähteestä. (Schuit 2005, 46–49.) Suun liike luokitellaan yksittäisen viittoman (vertaa puhutun kielen sana) ei-manuaaliseksi elementiksi, joka on yksi viidestä viittoman muodostavasta rakenneyksiköstä (Jantunen 2003, 28).

Myös Hytösen ja Rissasen (2006, 36) mukaan viittomakielen tulkkauksessa ääniin liittyvä termistö tulkataan ja käännetään äänen kokijan tunteeseen perustuen tai perustuen siihen, miltä äänen tuottamiseen liittyvä toiminto näyttää. Tunteeseen perustuvaa tulkkausta voi nähdä muun muassa konsertin instrumentaalimusiikin tulkkauksessa. Äänen tuottamiseen liittyvään toimintoon perustuvaa tulkkausta voi olla esimerkiksi pienen linnun piipitystä edustava viittoma. Äänillä on siis edustuksia viittomakielessä. Viittomisto äänien osalta ei kuitenkaan ole vakiintunut sellaiseksi, että äänien ja äänimaisemien tulkkaaminen olisi yksiselitteistä. Tulkkina en esimerkiksi voi tarkistaa sanakirjasta, millä tavoin äänet ilmaistaan. Äänien ja äänimaisemien viittomavastineilla on kokemukseni mukaan paljon variaatiota, ja äänien tulkkaaminen vaatii usein enemmän ponnistelua, kuin monen kielellisen viestin tulkkaaminen.

Vaikka viittomakielen tulkkauksen määrä ja viittomakielisten näkyvyys verkossa ja televisiossa ovat lisääntyneet huomattavasti, nähdään siinä olevan myös kehittämistä. Niin sanottuun tulkkiruutuun mahdutettu viittoja (*prisoner of the bubble*) vaikuttaa kielen vastaanottamiseen. Ruudun nähdään varsinkin taiteellisimmissa ohjelmasisällöissä olevan alisteinen päälähteyksen kanssa, sillä se vie viittomakieleltä ilmaisuvoimaa, varsinkin viittomakieliseltä esiintyjältä. Visuaalisuuden näkökulmasta ruutu jakaantuu epätasa-arvoisesti, mikä vaikuttaa viittomakielen statukseen. Ratkaisuna tähän voisi olla tulkkiruudun ja ruudun jakaminen kahteen yhtä suureen osaan. Toinen ratkaisu voisi olla tulkin tai viittojan sijoittaminen sisälle varsinaiseen kuvattavaan ohjelmaan. (Schmitt 2017, 130–147.) Tulkkiruudun nähdään vievän visuaalista tilaa varsinaiselta ohjelmalta, ja tulkkauksen seuraaminen tulkkiruudulta nähdään vievän visuaalista huomiota varsinaisen ohjelman seuraamiselta. (McDonald 2012, 190.)

Keskustelu siitä, hallitseeko modernissa maailmassamme näkemisen vai kuulemisen ylivalta, on kiistanalainen. Monet tutkimukset osoittavat näkemisen ylivaltaa, kun taas kuurojen yhteisön kokemukset vahvistavat käsitystä kuulemisen ylivalta (Bahan 2014, 250–251.) Viittomakielen tulkkina toimin työssäni tietoisena näistä kahdesta eri näkökulmasta. Visuaalisuus näkyy viestinnässä yhä enemmän, ja yhä useampia viestinnän sisältöjä tulkataan, tekstitetään tai tuotetaan kuvin. Toisaalta seuraan

keskustelua, jossa kuulevien kulttuuri on edelleen valtakulttuuria ja jossa kuurojen yhteisö on viestinnän saavutettavuuden osalta vähemmistönä.

4 AISTIT AUKI AINEISTOON

4.1 Aineiston valinta ja aineiston esittely

Tutkimusaineistonani oli kolme Eduskunnan kyselytunti -ohjelmaa, joissa kaikissa oli viittomakielen tulkkaus. Koska aineistot olivat keskenään hyvin toisteisia, käsittelen aineistojen äänimaisemia ja tulkkauksia kokonaisuuksina. Toisteisuus ilmeni niin ohjelman rakenteessa kuin äänimaisemassakin. Niputin aineiston yhteen toisteisuuden lisäksi myös siksi, ettei yksittäisten tulkkien työ päätyisi tarkastelun kohteeksi.

Tutkin aineistoani verkkotallenteista Yle Areenan verkkosivustolta. Aineistoksi valikoitui ohjelmat elo-syyskuulta 2017. Tarkoitukseni oli aloittaa aineiston tarkastelu jo kesällä 2017, mutta kesää edeltävät kyselytunnit oli järjestetty ja nauhoitettu eduskunnan väliaikaisissa tiloissa, ja halusin aineistoksi nimenomaan Eduskuntatalon istuntosalissa tallennetun lähetyksen. Halusin, että aineistoni oli tallennettu tilassa, joka jatkossakin tulisi toimimaan kyselytunnin paikkana. Samassa paikassa tallennettujen aineistojen äänimaisemat olisivat jatkossa helpommin tarkasteltavissa.

Valitsin tutkimusaineistoksi valmiin aineiston, koska ymmärsin jo varhaisessa vaiheessa, että tutkimus laajenisi liikaa, jos alkaisin tallentaa aineistoani itse. Viittomakielelle tulkattu Eduskunnan kyselytunti valikoitui aineistoksi muun muassa siitä syystä, että se on verkossa ja siten helposti saatavilla paikasta riippumatta. Verkosta löytyi myös muuta viittomakielelle tulkattua materiaalia, mutta juuri Eduskunnan kyselytunnin toisteisuus kiehtoi. Aineisto vaikutti sopivalta myös siitä syystä, että oletin asiapitoisen ohjelman äänimaiseman olevan hillitty, ja siten helpommin hallittavissa ensimmäiseksi omaksi tutkimukseksi. Ennakkoluuloni äänimaisemaltaan minimalistisesta ja luonteeltaan jäykän asiallisesta Eduskunnan kyselytunti -ohjelmasta muuttuivat analyysin edetessä.

Kuten jo aiemmin mainitsin, valitsin aineistoksi kolme eri lähetystä samasta ohjelmasta. Ensimmäisen lähetyksen lähiluvun aikana ajattelin, että kolme lähetystä olisi aivan liikaa, sillä aineiston lähilukeminen vei paljon aikaa ja tuntui työläältä, mutta toisen lähetyksen lähiluvun aikana huomasin tahdin jo vauhdittuneen. Kolmas lähetys oli tarpeellinen monin tavoin – sen läpikäymisen aikana ymmärsin ja oivalsin monta asiaa. Kolmannen lähetyksen kohdalla huomasin myös, että suuri osa äänimaisemaan ja viittomakielen

tulkkaukseen liittyvistä seikoista alkoivat toistua samanlaisina kuin ensimmäisessä ja toisessakin lähetyksessä. Aineiston roolin saivat myös muistiinpanot ja merkinnät, jotka tein aineiston lähiluennan aikana. Tämä itse tehty aineisto oli suurena apuna työn analyysivaiheessa, koska sen avulla pääsin käsiksi aineistoon visuaalisin keinoin. *Äänien visuaaliset representaatiot* helpottivat äänien käsittelyä ja mieleen palauttamista.

4.2 Analyysimenetelmänä lähiluku

Aineistoni analyysimenetelmäksi valikoitui varsin pian lähiluku. Ajattelin sen sopivan äänimaisemaa ja tulkkausta sisältävän audiovisuaalisen aineiston metodiksi. Lähiluku sopiikin Easthopen (1991, 140–141) mielestä mediasisältöjen tutkimukseen. Laadullisena analyysimenetelmänä lähiluku merkitsee huolellista, tarkkaa ja järjestäytyntä lukemista (Bremett 2010, 7–9).

Lähiluku-sanassa esiintyvä termi *läheisyys* voi merkitä myös lukijan emotionaalista suhdetta luettavaan aineistoon (Pöysä 2010, 333). Tämä ajatus tuli tutuksi myös omasta lähiluvun kokemuksesta. Huomasin analyysin aikana muun muassa sen, että äänimaiseman puhujat alkoivat tulla tutuiksi työn edetessä. Äänimaisema-analyysin aikana innostuin inhimillisen elämän äänistä, ja miellyin tiettyjen puhujien ääniin.

Vaikka lähiluennan tekemiseksi on olemassa erilaisia ohjeita ja listoja, sen tekemisen tavat kuitenkin vaihtelevat (Pöysä 2010, 342–343). Lähiluku ei siis ole vain yksi metodi, vaan joukko käsitteitä ja näkökulmia (Pöysä 2010, 335). Ennen analyysini aloittamista, tutustuin lähilukua käsittelevään kirjallisuuteen, mutta en valinnut itselleni varsinaisesti mitään tapaa, jolla lähiluin, vaan lähilukuni alkoi rakentua ilman erillistä ohjeistusta – *induktiivisesti* aineiston ehdoilla. Induktiivisessa lähiluvun tavassa menetelmää käytetään vapaasti ilman, että siinä käytetään *deduktiivista* lähiluentaa ohjaavia teorioita, metodeja ja tekniikoita. (Brumett 2010, 28–46.)

Lähilukemisessa ennakkoluulot ja odotukset pyrkivät helposti osaksi aineistoa. Tätä ongelmaa vastaan voi kuitenkin taistella kirjoittamalla, jonka avulla asioita saa helpommin ulkoistettua. (Pöysä 2010, 339–340.) Tähän ennakkoluuloja kuvaavaan

ongelmaan törmäsin itsekin. Kun aloitin lähiluvun, odotin aineistoni olevan vaimea. Tein myös vääriä olettamuksia ja arvailuja. Saatoin esimerkiksi muistella väärin jotain aiemmin kuulemaani tai näkemääni, minkä vuoksi jatkuva muistiinpanojen tekeminen oli tärkeää. Muutaman kerran aloin epäillä muistiinpanojani, sillä vääristyneet muistot olivat niin vahvoja. Muistiinpanot olivat kuitenkin aina oikeassa.

Kun tein lähiluennan aikana muistiinpanoja, huomasin, että työkokemukseni viittomakielen tulkkina ja graafisena suunnittelijana auttoivat minua laatimaan muistiinpanotekniikan varsin nopeasti. Seuraavia lähilukukertoja helpotti aina aiemmin tehdyt muistiinpanot, ja pystyin tekemään uudet merkinnät vanhojen päälle tai rinnalle. Aiemmat tehdyt merkinnät helpottivat äänimaiseman tarkastelua aina myöhemmillä lähilukukerroilla. Lähiluku onkin lukemisen lisäksi myös kirjoittamista ja muistiinpanojen tekemistä (Pöysä 2010, 339). Visuaaliset muistiinpanot helpottivat aineistoon palaamista. Aineistoon palaamiseen ei välttämättä tarvinnut audiovisuaalista aineistoa, vaan puuttuva tieto saattoi löytyä pelkistä muistiinpanoista.

Lähiluvussa olennaista on saman aineiston useaan kertaan tapahtuva lukeminen ja tarkastelu. Lukeminen muuttuu eri lukukertojen välillä. Ensimmäisen lukukerran luonne riippuu lukijasta itsestään. Se voi olla intensiivistä ja analyttistä tai nopeasti runsaita määriä läpikäyvää. Tähän lukukertaan vaikuttaa lukijan ennako-odotukset, eikä lukeminen voi koskaan alkaa täysin puhtaalta pöydältä. Lukukertojen välillä on hyvä pitää pitkiäkin taukoja. Kirjoittaminen ja muistiinpanojen tekeminen yhdistyvät lähiluvun aikana lukemiseen jo ensimmäisellä lukukerralla. (Pöysä 2010, 338–339.)

Ensimmäisen aineiston ensimmäinen kuuntelukerta oli hyvin katkonainen, koska jouduin keskittymään ja tekemään niin paljon muistiinpanoja yhtä aikaa. Lopulta ymmärsin, ettei yksi kuuntelukerta riittäisi lainkaan, jos haluaisin tutkia aineiston äänimaiseman kattavasti. Äänimaisema tuntui liian kaoottiselta hallita. Niinpä jätin ensimmäisen kuuntelukerran lopulta vain kuulosteluksi. Tämän kuulostelukierroksen jälkeen pidin useamman viikon tauon, joka aikana pohdin kovasti muun muassa sitä, kuinka pääsisin käsiksi äänimaiseman kaikkiin kerroksiin.

Myöhemmillä lukukerroilla lähiluenta muuttui Pöysän (2010, 340) sanoin katkonaisemmaksi ja analyttisemmaksi, ja ketjumaisesta lukemisesta aineiston eri osien

rinnakkaiseen lukemiseen. Pystyin kuuntelemaan äänimaisemaa vain lyhyen ajan kerrallaan, sillä aktiivinen kuuntelu alkoi herpaantua aina noin 10 minuutin jälkeen. Luentaa tauottivat myös muistiinpanojen tekeminen sekä aiemmin kuullun tai nähdyn tarkastaminen. Ketjumainen lukeminen alkoi muuttua jälkimmäisillä lukukerroilla yhä enemmän rinnakkaiseen lukemiseen niin, että erilaisia ääniä pystyi kuuntelemaan samanaikaisesti. Vähitellen kuuntelua ja katselua pystyi tekemään samanaikaisesti muistiinpanojen lukemisen ja kirjoittamisenkin kanssa.

Lähiluvun kohteena oli ensin ohjelman äänimaisema. Seuraavaksi siirryin lähilukemaan ohjelman viittomakielen tulkkausta. Ensimmäisellä viittomakielen tulkkauksen katselukerralla kuuntelin samanaikaisesti myös aineiston ääniraitaa. Ennakoin tulevia ääniä muistiinpanojeni pohjalta, ja kiinnitin huomioni tulkkauksessa erityisesti niihin kohtiin, joihin olin tehnyt merkintöjä äänimaiseman osalta. Lähiluin kunkin tulkkauksen kaksi kertaa.

Lähiluenta on aina lopusta avoin, ja sitä voisi jatkaa loputtomiin (Pöysä 2010, 340). Jätin äänimaiseman lähiluennan siihen vaiheeseen, kun en enää saanut selvää, mikä ääni milloinkin oli kyseessä, tai kun en osannut kyseistä ääntä enää sanoittaa. Viittomakielen tulkkauksen lähiluvun lopettaminen oli helpompaa, sillä pystyin äänimaiseman lähiluvun muistiinpanojen pohjalta suuntaamaan huomioni tulkkauksessa nopeasti niihin kohtiin, joissa esiintyi ääniä.

4.3 Tutkimuksen etiikka

Pro gradu -tutkielma haastoi pohtimaan tutkimuksen tekemiseen liittyvää etiikkaa. Eettinen pohdinta seurasi mukana koko työn ajan. Koska aineistoni oli verkossa, tukeuduin työssäni verkkotutkijan huoneentauluun, jonka mukaan verkkotutkimusta tehdessä on hyvä omaksua muun muassa aineiston syntykonteksti. (Turtiainen ja Östman 2013, 64.) Aineiston syntykonteksti oli mielessä jo aineiston analyysin alkuvaiheessa, mutta myös loppuvaiheessa, jossa pohdin syitä representaatioiden syntyyn. Huoneentaulussa mainitaan myös kunnioitus ja tapauskohtaisuus, jotka itsellekin ovat olleet yhdet työni tärkeimmät arvot. Kunnioitus on suuntautunut niin

äänimaisematutkijoita, työssä esiintyviä kulttuurisia yhteisöjä, tulkkikollegoja sekä koko ilmiötä kohtaan. Koska oma tutkijan positio on niin monen asian risteyskohdassa, myös etiikan pohtiminen on ulottunut moneen suuntaan.

Eettisiä haasteita verkossa tehtävälle tutkimukselle asettaa myös kysymys aineiston julkisuudesta ja yksityisyydestä. Eettisenä haasteena on myös aineiston tiedon arkaluonteisuuden arviointi. Nämä molemmat seikat vaikuttavat siihen, milloin tutkittavalta on kysyttävä tutkimuslupa: Mitä yksityisempää ja arkaluonteisempaa aineisto on, sitä tarpeellisempaa luvan kysyminen on. Jos aineisto on julkista ja tieto on ei-arkaluonteista, ei tutkittavan suostumus ole eettisesti välttämätöntä. (Turtiainen & Östman 2013, 55–60.) Koska aineistoni oli julkinen, päädyin siihen, ettei luvan kysyminen olisi tarpeellista. Myös se, että tutkimuksen kohteena oli laajempi ilmiö, eikä yksittäinen ihminen tai hänen tekemänsä työ, antoi varmuutta siihen, ettei luvan kysyminen ollut tarpeellista. Lähetin kuitenkin ohjelmassa esiintyville viittomakielen tulkeille viestin, että tulisin tutkimaan heidän julkista tulkkaustaan.

Työtäni ohjasi heti alkumetreiltä myös ammattissäännöstö, jota noudatan työssäni tulkkina. Koska työni käsitteli viittomakielen tulkkausta, halusin alkaa tehdä tutkimustyötä sellaisella tavalla, joka olisi eettisesti kestävä myös tulkin työn ja kollegiaalisuuden näkökulmasta. Eettisen tarkastelun kohteena oli myös oma lähestymistapani koskien kuurojen kulttuuria ja ääniä kuurojen kulttuurissa. Pyrin käsittelemään aihetta sellaisin sanoin, etteivät sanat olisi ristiriidassa kuurojen omien näkemyksien kanssa.

Eettinen pohdinta ulottui myös kirjoittamiseen. Tutkimuksen aihetta käsittelevä kirjallisuus oli pääasiassa englanniksi, ja siksi tutkielman kirjoittaminen vaati erityistä huolellisuutta ja tarkkuutta. Halusin käyttää tekstissäni sitä termistöä, jota on käytetty aiemmissa tutkimuksissa, ja jolla on vakiintunut asema kullakin alalla.

5 AINEISTON ÄÄNIMAISEMA JA ÄÄNIEN EDUSTUMINEN TULKKAUKSESSA

5.1 Aineiston äänimaisema

Audiovisuaalisessa tutkimusaineistossani oli äänen lisäksi liikkuva kuva. Analyysin kohteena olivat kuitenkin vain ohjelman äänimaisema sekä tulkkiruudussa näkyvä viittomakielen tulkkaus. Ohjelman visuaalista osuutta tarkastelin vain ohimennen. Tässä alaluvussa kerron äänimaisema-analyysistä, jota tein lähiluvun keinoin.

Aineistoni oli verkossa, ja äänen vastaanottimena käytin tietokonetta. Kun aloitin analyysin, huomasin heti, että kuunteluolosuhteista tulisi tehdä hyvät. Aineiston äänimaiseman tarkastelu onnistuisi parhaiten ilman ylimääräistä hälyä, joka voisi olla vaikuttamassa kuunteluun, ja sitä kautta tutkimustuloksiin. Akustisissa tiloissa on useita äänilähteitä, jotka vaikuttavat toisiinsa (Koivumäki 2006, 42), minkä vuoksi käytin kuulokkeita. Kuulokkeet sulkivat pois kulloisestakin kuuntelutilasta muut äänet.

Ensimmäinen kuuntelukerta tuntui hankalalta, ja se meni kuulostellen. Muut lähiluvun kerrat olivat sen sijaan hyvin aktiivista kuuntelemista, ja tein kuuntelun aikana muistiinpanoja. Kuuntelin aineiston äänimaisemaa ilman, että katsoin sen rinnalla liikkuvaa kuvaa. Jako saattaa kuulostaa keinotekoiselta, mutta näin voidaan Schaferin (1977, 7) mukaan toimia: Kukin äänimaisema voidaan eristää omaksi tutkimuksen kohteekseen, kuten visuaalinen maisemakin, vaikka äänimaiseman asettaminen objektiksi onkin hankalampaa.

Äänimaiseman tutkimiseen vaikuttaa moni asia. Ääniin perustuvan havaintotapahtuman tekijöinä on kohteen lisäksi tila sekä kuulija. Äänitapahtuman määrittely perustuu kuulijaan, johon vaikuttavat niin vireystila kuin kuulokykykin. Äänien tulkitsemiseen vaikuttavat myös kuulijan aiemmat kokemukset. (Koivumäki 2006, 42.) Äänien tulkinnat ovat aina riippuvaisia kuulijasta, vaikka fyysisen äänen ja äänimaisemat kuultaisiinkin samanlaisia. (Vikman 2006, 17). Käsitökseni kuulijan merkittävästä roolista vahvistui tutkimuksen edetessä.

Ääniin liittyvä havaintotapahtuma on siis subjektiivinen kokemus. Ja koska kuulijan vireystila vaikuttaa aineistosta tehtäviin havaintoihin, voi sama aineisto synnyttää erilaisia tulkintoja eri päivinä. Tämän vuoksi koin tärkeänä sen, että tein analyysiani useampana päivänä. Ajattelin, että samasta aineistosta eri päivinä tehty tarkastelu nostaisi esiin erilaisia huomioita ja tulkintoja. Tällainen useaan kertaan toistuva aineiston kuunteleminen poikkeaa arkisesta äänimaisemakokemuksesta, minkä huomioin myöhemmin tuloksia tarkastellessani. Kuunteleminen on poikkeavaa siksi, että tutkijan roolissa kuunteleminen on aktiivista ja hakevaa, ja arkinen ohjelman kuuntelu saattaa olla luonteeltaan taustakuuntelua.

Analyysin alkuvaiheessa ymmärsin sen, etten voi saada haltuuni äänimaisemaa kertakuuntelulla, sillä ääniä oli paljon, ja monet niistä kuuluivat yhtä aikaa. Maiseman haltuunottoa hidasti myös mieleeni heränneet, aineiston äänimaisemaan liittyneet kysymykset. Ihmettelin esimerkiksi sitä, miksi salista kuuluvia hälyääninä ei oltu rajattu pois lähetyksestä. Huomasin pohtivani myös sitä, onko Helsingissä flunssakausi, koska eduskuntasalissa yskittiin niin paljon. Myös perusäänen ulkopuoliset huudahdukset ja kommentit kummastuttivat: huusiko joku ihan oikeasti *pelottaako*? Ensimmäisellä kuuntelukerralla kiinnitin huomiota myös siihen, että aineistossa kuului erilaisia nuijankopautuksia, ja että ihmiset olivat puhujina hyvin erilaisia. Nämä pohdinnat peilautuivat varmasti ennakkokäsityksiini, joita minulla oli ohjelman äänimaisemasta, ja joista en ennen tutkimuksen aloittamista ollut tietoinen. Ennakkokäsityksiltään steriilissä, virallisessa ja hiljaisessa *Eduskunnan kyselytunti* -ohjelmassa olikin hyvin paljon inhimillisen elämän ääniä.

Lähilukeminen kehittyi analyysin edetessä. Ensimmäisillä kuuntelukerroilla en vielä tiennyt, millä tavalla muistiinpanoni alkaisivat tuottaa äänimaisemasta kertovaa tietoa. Kun muistiinpanoja alkoi kertyä enemmän, ja kun lähiluku eteni, ymmärsin, että muistiinpanoja on luontevaa alkaa luokitella äänimaisematutkimuksesta tutuksi tulleiden käsitteiden ympärille. Myöhemmin analyysin loppupuolella järjestelin ääniin liittyvän tiedon tarkemmin äänilähteiden mukaisesti luokkiin.

Äänimaisema oli kokonaisuutena selkeä ja kirkas, ja äänistä sai hyvin selvää. Aineiston äänimaisemaa hallitsi aina kulloinkin mikrofonia käyttävän henkilön puheääni. Muut

äännet äänimaisemassa täydensivät tai kommentoivat tuota pääosassa olevaa ihmisen puhetta, jonka luokittelen Schaferin (1977, 9–10) termein aineiston perusääneksi (keynote). Vaikka Schafer kuvaakin perusääntä taustäänenä, jota ei välttämättä edes tiedosteta, nimeän tässä työssä *pääpuhujan* äänen perusääneksi, sillä se on alati jatkuva, äänimaisemaa hallitseva ääni. Perusääni on tuttu ja luonteenomainen omassa ympäristössään, ja siihen tottuu nopeasti (Truaxin 2000, 25–26), minkä huomasin itsekin työn aikana. Huomasin tottumisen ja väsymisen silloin, kun kuuntelin aineistoa liian pitkään. Kuuntelemisen huomio herpaantui helposti, ja palasi takaisin vasta sitten, kun äänimaiseman perusäänessä tapahtuu jokin muutos.

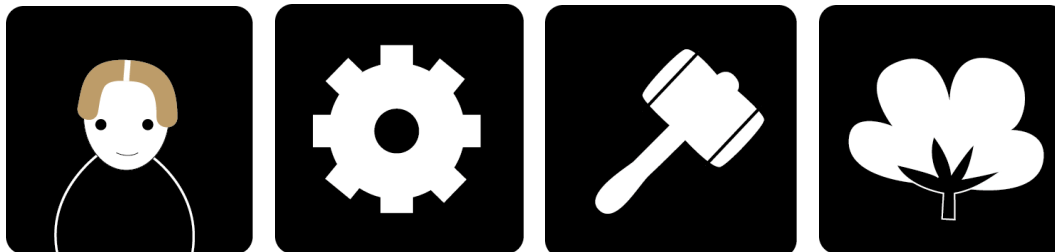

Kuva 1: *Äänimaiseman perusääni*

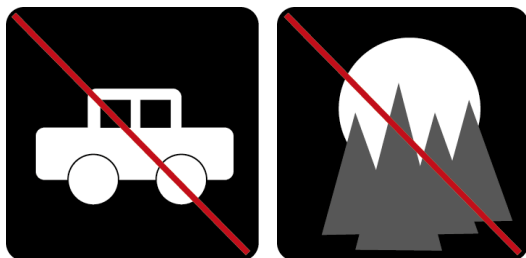
Perusäänen ominaisuudet vaihtuvat puhujan vaihtuessa, ja siten perusääneksi valitsemani pääpuhujasta ei ole tyypillinen toisteisena ja ennustettavana pidetty perusääni. Kuitenkin, muut äännet aineistossani vertautuvat tähän alati kuuluvaan perusääneseen, joka katkeaa hetkellisesti ainoastaan puhujan vaihtuessa. Perusääni välittyy selkeästi ja kuuluvasti mikrofoniin välityksellä. Perusäänenä vuorottelevat toimittaja, eduskunnan puhemies, kansanedustajat ja ministerit. Ohjelman alussa ja lopussa perusäänenä vilahtaa tunnusmusiikki.

Perusäänen määrittelyn jälkeen nimesin aineistostani muut äännet, jotka luokittelin äänilähdeluokittelun mukaisesti. Äänilähteiden mukaisessa luokittelussa äännet jakaantuvat seuraaviin ääniin: ihminen, luonto, mekaniikka, yhteiskunta,

indikaattoriäänet ja hiljaisuus (Schafer 1977, 133–144). Aineistossa esiintyi ihmisen ääniä, mekaniikan ääniä, indikaattoriääniä ja hiljaisuutta. Aineistossa ei esiintynyt luonnon ääniä enkä yhteiskunnan ääniä, joita ovat muun muassa liikenteen äänet. Seuraavat kuvat havainnollistavat äänien esiintymistä ohjelman äänimaisemassa:

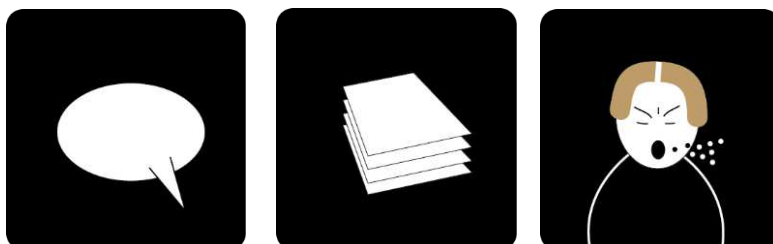

Kuva 2: Aineiston äänimaisemasta löytyi ihmisen ääniä, mekaniikan ääniä, indikaattoriääniä ja hiljaisuutta

Kuva 3: Aineiston äänimaisemasta ei löytynyt yhteiskunnan ääniä eikä luonnon ääniä

Äänimaisemasta löytyviä ihmisääniä voi jakaa edelleen pienempiin luokkiin (Schafer 1977, 133), joita ovat ihmisen puhe, ihmisen toiminnan äänet ja ihmisen kehon äänet. Nämä äänet löytyivät myös aineistostani:

Kuva 4: Ihmisen äänet jakaantuivat puheeseen, toimintaan ja kehon ääniin

Perusäänen ulkopuolinen puhe, jota aineistossa olivat pääasiassa huudahdukset ja kommentit, nousivat mielenkiintoisiksi elementeiksi tutkimusaineistossani. Näitä huudahduksia ja kommentteja oli varsin paljon, ja ne esiintyvät ilman omaa puheenvuoroaan päällekkäin perusäänen kanssa. Suurin osa näistä kielellisistä kommentteista ja huuteluista otti positiivisesti kantaa juuri esitettyyn asiaan tai puheenvuoroon. Huudahduksia ja kommentteja olivat:

”Ei pidä paikkaansa!”

”Oikein hyvä!”

”Näin on!”

”Kyllä!”

”Pelottaako?”

”Hyvä!”

”Juuri näin!”

”Hyvä kysymys”

”Hyvä Harri!”

”Hyvä kysymys!”

”SHH!”

”Joo”

”Koska opetus...”

”Ei ole...”

”Näin juuri.”

”Oikein!”

”Täällä olis kysymys”

”Kivihili”

”Sieltä se tuli”

”Juuri niin”

”Näin oli”

”Häkämies”

”ammattijärjestöille”

”...AY:n”

”On!”

”Ei puhutakaan sadoista euroista”

”Juuri näin”

”Erinomainen kysymys”

”Erittäin hyvä”

”Kuulostaa hyvältä”

”Leikkaa!”

Erittäin usein toistuva ja yllättävä ihmiskehosta lähteviin ääniin lukeutuva elementti oli yskäisy, jota yhden lähetyksen aikana kuului lähetyksestä riippuen noin 70–135 kertaa.

Ihmisen puheen ja ihmiskehosta lähtevien äänten lisäksi ihmisen ääniksi luokittelin myös ihmisen toiminnan äänet, kuten paperien rapistelun ja niiden selailun, tuoilta nousut sekä muun liikehdinnän. Yhdessä lähetyksessä kuului mahdollisesti valokuvauksen ääniä.

Mekaanisia ääniä äänimaisemassa olivat mikrofonista kuuluvat äänet, kuten kirjaamani naksahdukset, rähinät, kuminat, särähtelyt, kolinat ja kopsahdukset. Osa mikrofonin kolinoista johtui myös ihmisen toiminnasta: Eräällä ministerillä oli tapana liikuttaa mikrofontia usein ennen puheenvuoronsa aloittamista, mikä aiheutti mikrofonin häiriöääniä.

Indikaattoriääniin luokittelin nuijankopautukset ja muut kopautuksen tai nakutuksen kaltaiset äänet. Nuijankoputukseksi nämä äänet varmistuivat vasta siinä vaiheessa, kun tarkastin asian aineiston kuvasta. Indikaattoriäänet kuuluivat silloin tällöin, herättivät huomion ja sisälsivät merkityksiä. Kopautuksia oli erilaisia. Eduskunnan kyselytunnin alkamisen merkinä kuului napakka kolmen kopautuksen sarja ja loppuun käsitellyn asian merkinä kuului yksi nuijankopautus. Kun puheenvuorossa olevan perusäänen puheenvuoroon käyttämä aika alkoi loppua, tai oli jo loppunut, teki puhemies koputtavaa tai nakuttavaa ääntä ilmeisesti jollain toisella välineellä ajan loppumisen merkiksi. Tämä koputtelu kuului usein. Arvelen koputukseen käytetyn välineen olleen erilainen, sillä koputuksen ääni vaihteli. Tämän äänen merkitys varmistui vasta silloin, kun lähiluin viimeistä aineistoa, jossa puhemies sanallisti koputustaan: ”*Aika täynnä ministeri Orpo. Ja aika täynnä. Ja se minuutti meni jo ylikin.*” Näiden indikaattoriäänien tekijänä oli ilmeisesti aina eduskunnan puhemies. Löysin

aineistosta myös toisen indikaattoriäänien, jonka arvelen olleen silloin tällöin väristen hälyttävä kännykkä.

Hiljaisuuttakin aineistossa esiintyi, mutta vain hyvin lyhyinä hetkinä silloin, kun puheenvuoro vaihtui. Vaikka hiljaiset hetket olivatkin lyhyitä, ne toimivat hyvinä erottelijoina puhujien ja puheenvuorojen vaihtuessa. Pienet tauot rytmittivät äänimaisemaa.

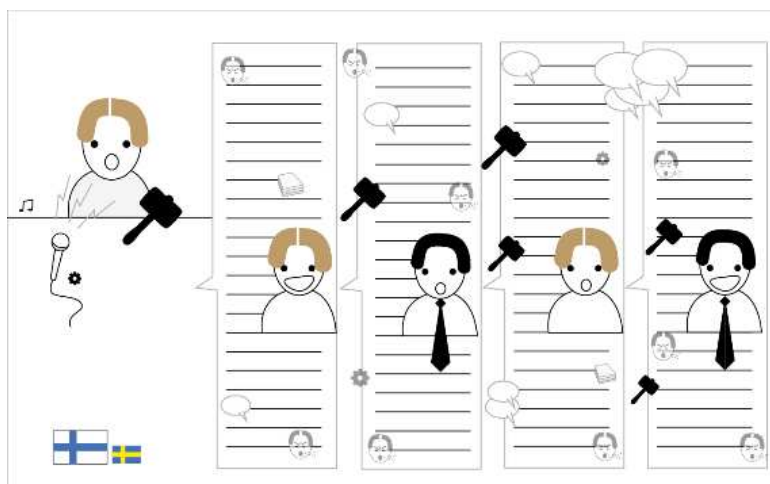
Koivumäen (2006, 45) mukaan äänen taltioiminen kirjallisessa muodossa on haastavaa, mutta kieli tekee sen mahdolliseksi. Äänimaisema-analyysi olikin hyvä lopettaa siinä vaiheessa, kun en osannut enää kirjoittaa tai piirtää ääntä muistiin. Tällaisia ääniä olivat esimerkiksi epäselvät kommentoinnit perusäänien ulkopuolelta.

Analyysini mukaan, aineistoni äänimaisema oli varsin inhimillinen ja eläväinen. Odotukset virallisesta asiaohjelmasta, ilman puheenvuoron ulkopuolista äänimaisemaa, osoittautuivat vääriksi. Elämän äänien maustama televisiolähetys Eduskuntatalosta osoittautui ennakkoluuloista poiketen äänien osalta varsin vivahteikkaaksi ohjelmaksi. Kansanedustajat näyttäytyivät äänellisen toiminnan osalta varsin äänekkäinä, välillä jopa tottelemattomina. Ihminen näyttäytyi inhimillisenä myös eduskuntasalissa. Äänimaisema ja siinä tapahtuvat muutokset saivat selkeästi vaikutteita keskustelunaiheista. Osa keskusteltavista asioista innoitti päällekkäiseen kommentointiin, mikä nosti selkeästi maiseman äänenvoimakkuutta. Toisinaan, kun perusääni puhui pitkää puheenvuoroaan, äänimaisema oli useitakin minutteja hyvin rauhallinen.

Äänimaisema-analyysin tulos on varmasti erilainen, kuin se kokemus, jonka television katsoja ja kuulija saa äänimaisemasta. Kokemukseni mukaan niin sanotussa aidossa television kuuntelu- ja katselutilanteessa äänimaisema koetaan yleensä kerran, ja usein yhdessä arkea säestävien muiden äänien kanssa. Tästä osoituksena on ennakkokäsityksiini perustuva kuva ohjelman äänimaisemasta, jonka oletin olevan hiljainen. Tutkimuksen tekijänä tein kuuntelemista kuitenkin monta kerta, ja siten kuulin ja poimin maisemasta useampia ääniä. Kuunteluolosuhteet rajasivat arjen muut äänet analyysini aikana kuuntelukokemuksen ulkopuolelle. Arkiseen television

kuuntelukokemukseen vaikuttaa varmasti myös kuva, joka nyt jäi analyysini ulkopuolelle.

Äänimaisema-analyysissä sain selville äänimaisemassa esiintyneet äänet, joita analyysin aikana ja analyysin jälkeen luokittelin äänilähdeluokittelun mukaisesti. Ihmisen ääniä olivat ihmisen puhe sekä ihmisen kehon äänet ja ihmisen toiminnan äänet. Maisemasta erottuivat myös indikaattoriäänet, kuten nuijankopautukset ja kännykän äänet, sekä mekaniikan äänet, kuten mikrofonin häiriöäänet. Myös erittäin lyhyitä hiljaisuuksia oli kuultavissa. Kuvassa 5 visuaalisoin aineistoni äänimaisemaa:

Kuva 5: Eduskunnan kyselytunti -ohjelman äänimaiseman visualisointi

5.2 Äänien edustuminen viittomakielen tulkkauksessa

Äänimaisema-analyysin jälkeen siirryin tutkimaan äänimaisemassa esiintyneiden äänien edustumista viittomakielen tulkkauksessa. Tein aineiston äänimaisemaan vertautuvan viittomakielen tulkkauksen tarkastelua tutkijan positiosta käsin, josta oli hyvä kuuluma television välittämään äänimaisemaan sekä hyvä näkymä viittomakielen tulkkaukseen.

Ohjelman viittomakielen tulkkauksen keskittyi pääasiassa perusäänen tulkkaukseen. Äänimaiseman muutokset saivat edustuksen viittomakielen tulkkauksessa usein vasta

siinä vaiheessa, kun perusääni otti äänimaisemamuutoksen esille kielellisesti. Toimittajan kommentit ja kansanedustajien viittaukset äänimaisemassa tapahtuvista muutoksista tulkattiin kielellisesti, mutta niitä edeltäneitä äänimaiseman ei-kielellisiä muutoksia ei. Tällaisia viittomakielelle tulkattuja toimittajien kommentteja ja kansanedustajien viittauksia äänimaiseman muutoksiin oli muun muassa: *Hälinä salissa alkaa vaimeta* ja *Nyt sali hiljenee*.

Aineiston äänimaisemaa oli helppo kuunnella, sillä se oli selkeä ja kirkas. Samanlaisena toistui myös viittomakielen tulkkaus – tulkkaus oli selkeää ja ohjelman pääviesti välittyi vaivattomasti. Äänimaisemaa kulloinkin hallinnut perusääni sai symmetrisen edustuksen viittomakielen tulkkauksessa, ja perusääni näyttäytyi perusäänenä myös tulkkauksessa. Perusäänien vaihtoja erottelivat hyvin lyhyet hiljaiset hetket äänimaisemassa. Nämä lyhyet hetket olivat näkyvillä myös tulkkauksessa. Ohjelman alussa ja lopussa kuuluneet lyhyet tunnusmusiikit eivät esiintyneet tulkkauksessa.

Ohjelman äänimaisemassa kerrottiin ääneen puhujien vaihdoista, ja puhujien vaihdot edustuivat myös viittomakielen tulkkauksessa. Eduskunnan puhemies jakoi puheenvuoroja seuraavin sanoin: ”*edustaja Essayah*” ja ”*ministeri Saarikko*”, ja nämä ilmaisut esiintyivät usein myös tulkkauksessa. Sen lisäksi, että kulloinkin perusäänenä oleva puhuja näkyi kuvaruudussa, näkyivät puhujan tiedot kuvaruudussa myös graafisesti. Tämän huomasin samalla, kun katsoin ja tutkin tulkkausta. Varsinaisia kuvaruudun tapahtumia en tässä työssäni kuitenkaan tutkinut.

Luokittelin äänimaisemassa esiintyneet äänet äänimaisema-analyysissä äänilähteiden mukaisesti. Tein samansuuntaisen luokittelun myös tässä vaiheessa, kun aloin tarkastella niitä ääniä, jotka edustuivat viittomakielen tulkkauksessa. Luokittelin tulkkauksessa edustuneet äänet siis seuraaviin luokkiin: ihmisäänet, luonnon äänet, mekaaniset äänet, yhteiskunnan äänet, indikaattoriäänet ja hiljaisuus.

Perusäänien lisäksi äänimaisemassa ihmisen puheen ääniä olivat huudahdukset ja kommentit. Näistä huudahduksista kerroin äänimaisema-analyysi -luvussa, ja joita olivat muun muassa ”*Hyvä kysymys*”, ”*Hyvä Harri!*”, ”*Hyvä kysymys!*” ja ”*SHH!*”. Näitä kommentteja ei esiintynyt ensimmäisen ja toisen aineiston viittomakielen tulkkauksissa. Kolmannessa aineistossa huudahduksia sen

sijaan tulkattiin viittomakielelle: ”*Ei ollut vaihtoehtoja*”, ”*Hyvä kysymys*” ja ”*Hyvä kysymys, erinomainen kysymys*”. Epämääräisemmät kommentoinnit edustuivat tulkkauksessa kerran kielellisesti, kun edustajat yltyivät puhumaan yhtä aikaa. Tällöin tulkki viitto: *yhtäaikaista puheensorinaa*.

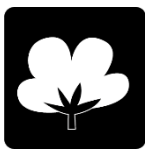
Ihmisen toiminnan ääniksi luokittuneet paperien rapistelut ja tuoilta nousut eivät edustuneet viittomakielen tulkkauksessa. Ihmisen kehosta lähteviä ääniä olivat selkeästi kuuluvat yskäisyt, joita oli aineistossa erittäin paljon. Näitä yskäisyjä ei myöskään esiintynyt tulkkauksessa. Ihmisäänien lisäksi äänimaisemasta erottui mekaaniset äänet, joita olivat pääasiassa äänentoistolaitteista lähtevät äänet. Nämä mikrofonin naksahdukset, kohinat ja kuminat eivät esiintyneet tulkkauksessa. Indikaattoriääniksi luokittelemani kännykän värinäähälytys, ei myöskään edustanut tulkkauksessa.

Indikaattoriääniksi luokittelemani kopautukset sen sijaan edustuivat tulkkauksessa. Useimmiten nuijankopautukset ja muut kopautusäänet tulkattiin aineistossa niin, että kopautuksesta syntyneen äänen merkitys kielellistettiin: *Jätetään tämä asia tähän ja siirrytään seuraavaan asiaan*. Tällöin kopautuksen äänestä tai äänilähteestä ei ollut mainintaa. Nuijankopautuksen ääni tulkattiin viittomakielelle kuitenkin kaksi tai kolme kertaa, vaikka kopautuksia kuului useammin. Kopautuksen ääni ilmaistiin sellaista viittomaa käyttäen, joka mukailee nuijakopautuksessa tehtävää liikettä. Tämä käytetty viittoma on yhtenäinen Schuitin (2005, 46–49) tutkimustuloksen kanssa. Hän selvitti tutkimuksessaan, että äänet representoituvat viittomakielessä äänilähteen perustuen, joka tässä yhteydessä on puhemiehen nuija. Hytösen ja Rissasen (2006, 36) mukaan viittomakielen tulkkauksessa ääniin liittyvä termi voidaan tulkata siihen perustuen, miltä äänen tuottamiseen liittyvä toiminto näyttää. Tässä tulkkauratkaisussa tulkki viitto juuri tämän periaatteen mukaisesti.

Kopautuksen ääni, joka merkitsi puheenvuoron loppumista, kuului äänimaisemassa usein. Tästä kopautuksesta ei kuitenkaan ollut mainintaa kahden ensimmäisen aineiston viittomakielen tulkkauksessa: indikaattorina toimiva koputusten sarja tai sen merkitys eivät edustuneet tulkkauksessa. Viimeisessä aineistossa tämä tuli esille tulkkauksessa kaksi kertaa. Ääni tulkattiin viittomalla, joka muistutti kaksi kertaa tehtävää

nuijankopautuksen liikettä. Sen lisäksi äänen merkitys kielellistettiin, eli äänen merkitys kerrottiin viittomakielellä.

Myös äänimaisemasta löytynyt hiljaisuus edustui tulkkauksessa. Hiljaisina edustuneet hetket rytmittivät tulkkausta. Jäin tulkkausta analysoidessani pohtimaan sitä, onko hiljaisuuden edustus tulkkauksessa isompi kuin hiljaisuus ohjelman äänimaisemassa. Se, edustuiko kaikki tulkkauksen tauot hiljaisuutena, jäi edelleen selvitetäväksi, sillä en löytänyt siihen tässä työssä vastausta.

Tulkkauksessa edustuvat äänet vertautuivat niihin ääniin, jotka löysin aiemmin ohjelman äänimaisemasta. Äänimaiseman kaikki äänet eivät saaneet edustusta tulkkauksessa.

Kun lähiluin viittomakielen tulkkausta, ja kun poimin aineistostani ääniä edustavia viittomakielisiä ilmaisuja, tulin siihen tulokseen, että muiden kuin perusäänen edustuminen tulkkauksessa oli vähäistä. Perusääni sai kattavan edustuksen, ja jonkin verran edustuksia saivat myös indikaattoriäänet, ihmisääniin luokituttavat huudahdukset ja kommentit sekä hiljaisuus.

6 ÄÄNIMAISEMAMAN REPRESENTAATIOIT VIITTOMAKIELEN TULKKAUKSESSA

Edellisessä luvussa kerroin niistä äänistä, joita äänimaisemassa esiintyi, ja jotka tulkkauksessa edustuivat. Tämä luku laajenee käsittelemään representaatioita yksittäisten äänien edustumisen ja välittymisen sijaan. Tässä luvussa tutkin niitä äänimaiseman representaatioita, joita viittomakielen tulkkauksessa muodostuu. Viittomakielen tulkkaus välittää ja synnyttää representaatioita ohjelman alkuperäisestä äänimaisemasta, koska ääneen perustuvan kielellisen ja ei-kielellisen tiedon välittäminen kuuluu tulkin työhön, ja koska viittomakielen tulkkaus ei voi välittää äänimaisemaa alkuperäisen kaltaisena. Auditiivisen tiedon kääntäminen viittomakielelle muuttaa kohdettaan, mutta representaatiolla voidaan havainnollistaa kohdetta myös uudessa muodossa (Pietarinen 2010, 105).

Kuten aiemmassa luvussa jo kerroin, Eduskunnan kyselytunti -ohjelman viittomakielen tulkkauksen äänimaisemassa esiintyi pääasiassa perusääntä, ja tulkkauksen äänimaisema oli muilta osin melko vaimea. Lähiluvun keinoin erotin analyysissäni viittomakielen tulkkauksesta kolme erilaista äänimaiseman representaatiota, joista kattavin edustus oli *kielellisellä äänimaisemalla*. En päässyt representaatioiden muodostumiseen käsiksi ainoastaan tulkkauksen äänimaisemia tutkien. Rooli aiemmin tekemälläni aineiston äänimaisema-analyysillä oli merkittävä. Aineiston äänimaiseman analyysin tulokset toimivat työkaluina tulkkauksen äänimaiseman tarkastelussa. Tulkkauksen äänimaiseman representaatioiden tutkiminen olisi varmasti ollut vaikeaa ilman vertailukohteena olevaa ohjelman äänimaisemaa.

Representaatioiden symmetrisyyttä alkuperäiseen kohteeseen verraten oli hankala arvioida. Tutkimuksen aloittamiseen asti, ja ennakkokäsityksiini peilaten, äänimaiseman representaatiot tulkkauksessa näyttäytyivät symmetrisinä. Äänimaisemakompetenssini kohteena olevaa maisemaa kohtaan kasvoi työn aikana, ja kun äänimaisema oli tullut kauttaaltaan tutuksi, tuntuivat representaatiot viittomakielen tulkkauksessa epäsymmetrisiltä. Tämän työn tulokset eli äänimaiseman representaatiot viittomakielen tulkkauksessa vertautuvat kuitenkin pääasiassa siihen ohjelman äänimaisemaan, jonka

olen tarkkaan lähilukenuit ja analysoinut, mutta aiempi kokemus kyseisen ohjelman äärellä vaikuttaa myös analyysiini ja siten myös tuloksiin.

Analyysissa sekä representaatioiden muodostumisen tutkimuksessa ja niiden käsittelyssä suurena apuna ovat olleet myös muistiinpanot sekä ääniä edustavat kuvat, joita olen luonnostellut työni edetessä, ja joita on tässäkin työssä esillä erilaisina kuvina. Muun muassa äänimaisemien symmetrisyyden tarkastelu yksinkertaistui, kun asetin alkuperäisen äänimaiseman ja tulkkauksen äänimaiseman visuaaliset representaatiot rinnakkain, ja tarkastelin erilaisia ääniä ja äänimaisemia kuvina.

Koska äänet eivät esiinny kuurojen kulttuurissa samalla tavalla auditiivisina kuin kuulevien kulttuurissa, saavat äänet ja äänimaisemat vääjäämättä representaatioita viittomakielen tulkkauksessa, sillä tulkin tehtäviin kuuluu välittää myös ei-kielellistä tietoa. Viittomakielen tulkkauksen äänimaisema edustaa, eli representoi, ja välittää ohjelman äänimaisemaa tulkkaukselta seuraaville katsojille. Tässä työssä tutkin äänimaiseman representaatioita viittomakielen tulkkauksessa kuitenkin tutkijan näkökulmasta enkä tulkkaukselta seuraavan yleisön näkökulmasta.

Koska äänet saavat viittomakielen tulkkauksessa uusia muotoja, eivät representaatiot siten aina ole symmetrisiä alkuperäisen äänimaiseman kanssa. Äänet ja äänimaisemat saivatkin tulkkauksessa uusia muotoja. Uusista muodoista, korvaamisista ja poisjättämisistä tulkkauksessa syntyi äänimaiseman representaatioita, joita esittelen seuraavissa alaluvuissa.

6.1 Kielellinen äänimaisema

Tulkkauksessa välittyvä ja edustuva äänimaisema näyttäytyi vahvasti kielellisenä. Perusääneksi luokittamani puhe välittyi kattavasti ja symmetrisesti aineiston äänimaiseman kanssa. Pari kertaa tulkkauksessa välittyi myös perusäänen ulkopuolinen kielellinen huudahdus. Indikaattoriääneksi luokittamani nuijankopautus esiintyi joitain kertoja, ja se välittyi useimmiten kielellisenä ilmaisuna sen sijaan, että sen luonne äänenä olisi tullut esille. Tämän representaation tarkastelun keskiössä olivat ne äänet, joilla oli edustus tulkkauksesta.

Aineiston äänimaisemaa hallitseva perusääni edustui hyvin symmetrisenä viittomakielen tulkkauksessa – niin äänimaisemaa kuin tulkkauksen äänimaisemaakin hallitsi pääpuhujan kielellinen sanoma. Myös eduskunnassa käytetty puherekisteri välittyi tulkkauksessa. Puhutun kielen sanoma ja sitä edustava tulkkaus ovat sisällöltään samankaltaisia, vaikka en tässä työssä tarkasti tulkkauksen vastaavuutta arvioikaan. Puhujan äänen ominaisuuksista, kuten puhujan sukupuolesta, en sen sijaan löytänyt tulkkauksessa mainintaa. Jos perusääni vaihtui ruotsin kieleksi, mainittiin kielenvaihto kielellisesti: *ruotsin kielellä*.

Tulkkauksen äänimaisema oli kielellinen, ja se mukaili puhuttua kieltä. Äänimaisemassa tapahtuvat muutokset välittyivät tulkkauksessa pääasiassa silloin, jos joku henkilö lähetyksessä otti asian esille kielellisesti. Tästä esimerkkinä toimittajan kommentti *Hälinä salissa alkaa vaimeta*, joka esiintyi tulkkauksessa. Jo aiemmin alkanut vaimeneminen ei kuitenkaan edustunut tulkkauksessa, kuin vasta silloin, kun toimittaja otti asian esille. Pari kertaa tulkkauksessa mainittiin *puheensorinaa*, kun kansanedustajat yltyivät puhumaan yhtäaikaisesti. Äänimaisemassa tapahtunut muutos sai siis kielellisiä edustuksia tulkkauksessa.

Myös yksittäiset ei-kielelliset äänet saivat kielellisen muodon. Kielellisessä muodossa äänet viitottiin ikonisilla viittomilla, kuten nuijankopautusta merkitsevä viittomakielinen ilmaus. Tämä tarkoittaa sitä, että viittomat kuvasivat äänilähdettään (Schuit 2005, 46–49) tai sitä, miltä äänen tuottaminen näytti (Hytönen & Rissanen 2006, 36). Näissä molemmissa tapauksissa tieto äänilähteestä välittyi. Toisinaan tulkkauksessa kielellistettiin ääniä, kuten nuijankopautuksia. Tulkki tulkkasi äänenä kuuluneen nuijankopautuksen viittoen: *asia on loppuun käsitelty*. Näissä tulkkausratkaisuisissa ei äänestä tai äänilähteestä ollut aina mainintaa.

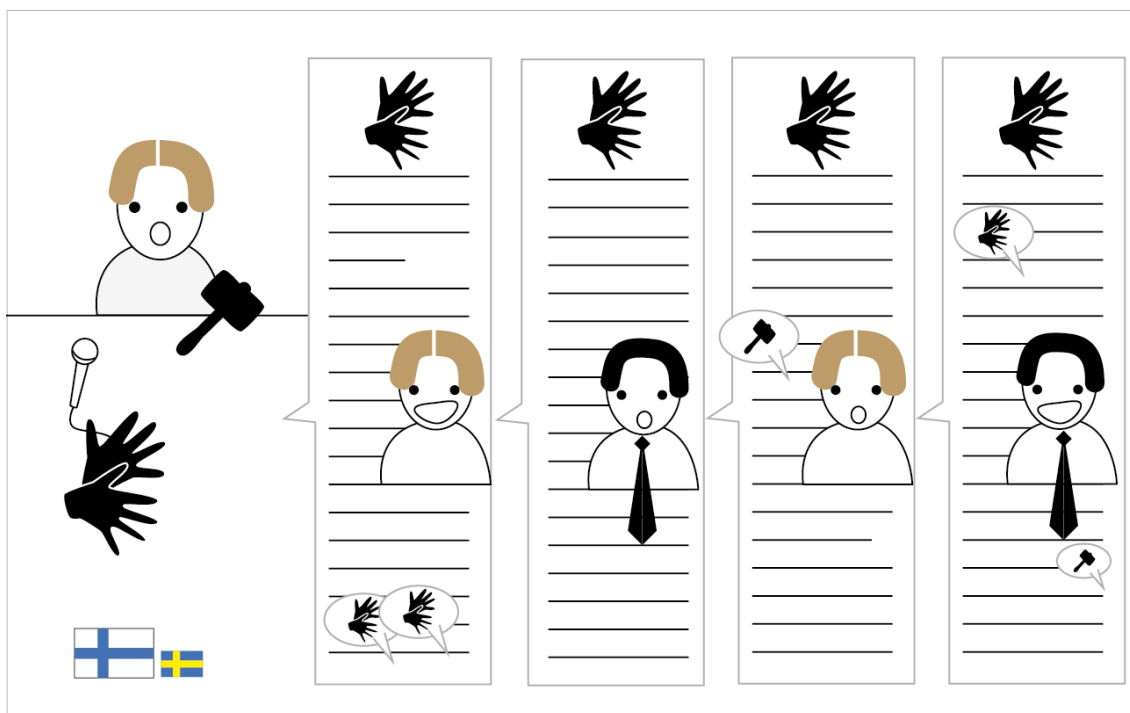
Näiden edellä mainittujen seikkojen perusteella, nimeän ensimmäisen tulkkauksessa muodostuvan representaation *kielelliseksi representaatioksi*. Kielellisessä representaatioissa niin aineistossa kuultava puhe kuin muutkin äänimaisemaelementit välittyivät usein kielellisinä ilmaisuina viittomakielen tulkkauksessa. Aineistossa esiintyneet äänet saivat usein kielellisen muodon, vaikka ne esiintyivät alkuperäisessä muodossaan ei-kielellisinä. Toisinaan äänistä kerrottiin viittomakielellä äänen

merkityksestä kertoen, ja toisinaan ne ilmaistiin perustuen siihen liikkeeseen, joka äänen tuotti. Myös puherekisteri välittyi viittomakielen tulkkauksessa, ja siten se nivoutuu osaksi kielellistä ilmaisua.

Tulkkauksessa ei-kielelliset äänet edustuivat kielellisinä, mikä on luonnollista, sillä äänet eivät esiinny samanlaisina kuurojen kulttuurissa sekä viittomakielessä kuin niin sanotussa kuulevien kulttuurissa. Representaatio merkitseekin jonkin poissaolevan korvaamista jollain uudella läsnäolon muodolla (Knuutila & Lehtinen 2010, 10), ja äänimaiseman viittomakielen tulkkauksessa äänet saavat siten kielellisiä edustuksia. Kielellisessä äänimaisemassa äänien todelliset luonteet eivät tulleet välttämättä esille. Jäin pohtimaan sitä, voiko viittomakielen tulkkauksessa ääniä edes esittää muilla tavoin kuin kielellisesti, sillä tulkin tehtävä on kertoa äänistä ja kuvailla ääniä nimenomaan kielellisesti.

Äänimaiseman äänet ja viittomakielen viittomat ovat merkkijärjestelminä kaukana toisistaan, mikä vaikuttaa varmasti representaatioihin, sillä merkkijärjestelmien erilaisuus vaikuttaa aina lähetettyihin ja vastaanotettuihin merkityksiin (Fiske 1998, 60). Monet äänimaisemassa esiintyvistä elementeistä olivat ei-kielellisiä, ja niiden tulkkaminen viittomakielelle, joka on yksi luonnollisista kielistämme, muuttaa varmasti niiden muotoa. Muotojen muuttuminen tulkkauksessa aiheuttaa mielestäni juuri tätä epäsymmetriaa, joka löytyy ohjelman äänimaiseman ja tulkkauksen äänimaiseman väliltä myös tässä representaatiossa. Hartama-Leinosen (2009, 2) ajatus siitä, onko kääntäminen valehtelua, avaa myös tähän merkkien muuttumiseen mielenkiintoisen näkökulman. Tulkkauksessa muotoaan muuttavat merkit muuttavat myös kohdettaan. *Valehtelu* ei kuitenkaan ole tulkkauksessa tarkoituksenmukaista, vaikka muotojen muuttamista ja muuttumista tapahtuukin.

Kielellisestä representaatiosta saattaa välittyä ajatus, että äänimaisemat ja äänimaisemaelementit voivat välittyä viittomakielelle tulkatussa ohjelmassa vain kielen välityksellä, vaikka ääniä voitaisiin visuaalistaa ohjelmassa myös muilla tavoin yhtä aikaa viittomakielen tulkkauksen kanssa. Tästä esimerkkinä voisivat olla samanaikaisesti tuotetut graafiset ikonit kuvaruudulla. Tekniikka ei kuitenkaan mahdollista vielä äänien tällaista graafista esittämistapaa, ja siten ääntä on vielä tässä vaiheessa kuvailtava televisiossa kielellisin keinoin, kuten ohjelmatekstityksinä (Neves 2009, 164–167).

Kuva 6: Kielellinen äänimaisema, jossa ihmisen puhe saa kattavan edustuksen ja jossa äänet edustuvat kielellisesti. Äänimaisemassa ei-kielelliset äänet edustuvat harvoin. Kädet-ikoni kuvaa viittomakieltä.

6.2 Hälytön ja järjestäytynyt äänimaisema

Hälyttömän ja järjestäytyneen äänimaiseman representaation äärelle pääsin, kun tarkastelin niitä ääniä, jotka eivät välity viittomakielen tulkkauksessa. Näitä ääniä olivat suuri osa perusäänen ulkopuolisista huudahduksista ja kommenteista sekä ihmisen toiminnan äänet ja kehon äänet. Hälyttömässä äänimaisemassa eivät myöskään näkyneet mekaniikan äänet ja indikaattoriäänet. Tulkkauksessa välittyvä äänimaisema näyttäytyi järjestäytyneenä ja hälyttömänä. Perusäänen ulkopuolisia ääniä ei juuri esiintynyt tulkkauksessa, ja siten perusääni pääsi edustumaan visuaalisesti hälyttömässä maisemassa. Tulkkauksesta tuli vaikutelma, että kaikki odottivat omaa vuoroaan puhua, ja maisema oli hälytön.

Sen lisäksi, että perusäänen ulkopuolisia ääniä edustui tulkkauksessa vähän, ilmeni äänimaiseman järjestäytyneisyys muutamain eri tavoin. Esimerkkinä tästä viittomakielen

tulkkauksessa välittynyt äänimaiseman hierarkia: puhetta johti niin eduskuntasalissa kuin viittomakielen tulkkauksessakin eduskunnan puhemies. Myös kansanedustajien käyttämät puhemiehen puhuttelun tavat toistuivat tulkkauksessa: *Arvoisa puhemies!* Tulkkauksessa edustui myös eduskuntasalissa kuuluva puherekisteri. Tulkkauksessa käytettävä kielirekisteri vaihtelee aina tilanteen mukaan, ja kielirekisterien tunnistaminen ja kielirekisterien käyttö tulkkauksessa kehittyy työkokemuksen myötä.

Viittomakielen tulkkauksessa välittyi selkeästi myös ohjelman äänimaiseman puheenvuorojen vaihdot sekä puheenvuorojen jakamiset. Puhemiehen mainitsemat nimet edustuivat tulkkauksessa, ja tietoa kulloinkin vuorossa olevasta puhujasta vahvasti myös televisioruudulla näkyvä grafiikka. Viittomakielelle tulkattu perusäänenä kuulunut puhe rytmittyi lähetyksen äänimaiseman mukaisesti. Puheenvuorot vaihtuivat pääasiassa lineaarisesti niin äänimaisemassa kuin tulkkauksessakin. Sen sijaan silloin, kun ihmiset yltyivät puhumaan lähetyksen äänimaisemassa yhtäaikaaisesti, edustuivat perusäänen ulkopuoliset huudahdukset ja kommentit tulkkauksessa vain pari kertaa.

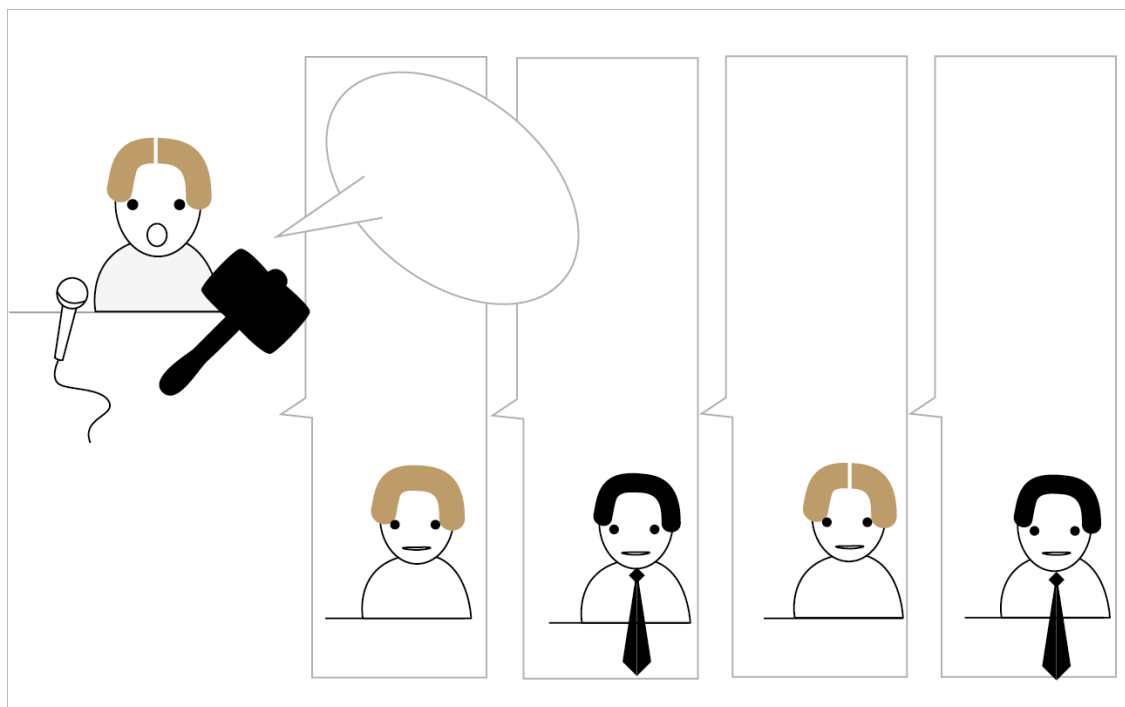
Tulkkauksen välittämässä järjestäytyneessä ja hälyttömässä äänimaisemassa ei ollut äänellisiä yllätyksiä, niin kuin ohjelman äänimaisemassa, johon representaatio vertautuu tässä työssä. Sen lisäksi, että tulkkauksessa oli vain vähän edustuksia päällekkäisestä puheesta, oli siellä vain vähän edustuksia myös ei-kielellisistä äänistä. Koska ohjelman ei-kielelliset toistuivat tulkkauksessa hyvin vähän, välittyi tulkkauksen äänimaisema hälyttömänä: ikään kuin perusääni olisi äänimaisemassa ainoa kuuluva ääni.

Hälyttömän äänimaiseman syntyyn vaikutti moni asia, kuten viittomakielen tulkkauksen funktio. Tulkkauksen tärkeimpänä tehtävä on välittää viestin ydin. Tässä tapauksessa tulkkauksen tärkein tehtävä oli välittää kyselytunnilla käytävää keskustelua. Toisin sanoen, tulkkauksen tehtävä oli välittää perusäänenä olevaa puhetta. Koska tämä puhe on sisällöltään runsasta ja haastavaa, on aivan selvää, että äänimaiseman muut äänet eivät saaneet paljon edustuksia tulkkauksessa, sillä kaikki äänet eivät yksinkertaisesti mahdu tulkkaukseen. Äänimaisemassa esiintyvien päällekkäisten äänien välittäminen viittomakielen tulkkauksessa on haastavaa, ja on luonnollista ja tarkoituksenmukaista, että äänistä juuri perusääni edustui vallitsevana tulkkauksen äänimaisemassa, koska

perusäänen välittämä viesti on tässä tapauksessa välitettävän viestin ydintä. Jos tulkki tulkkaisi perusäänen ulkopuolista hälyä enemmän, muuttuisi tulkkauksen välittämän äänimaiseman rekisteri mielestäni toisenlaiseksi. Jos hälyäänet saisivat enemmän kielellisiä edustuksia tulkkauksessa, saattaisi se häiritä ydinviestin vastaanottamista, ja saattaisi se vääristää ohjelman luonnetta. Kuten ei mielestäni tulkkauksta, niin ei myöskään representaatiota ajatella vain todellisuuden esittäjänä, vaan niiden menetelmien nähdään jopa parantavan kohteitaan niin, että niitä on representoinnin kautta helpompi havainnollistaa ja tarkastella (Knuutila & Lehtinen 2010, 21–23).

Näen hälyttömän ja järjestäytyneen äänimaiseman symmetrisenä ohjelman äänimaiseman kanssa, vaikka siitä puuttuvatkin monet äänet. Vertaan tätä ajatusta omiin kokemuksiini ja ennakkokäsityksiini kyseisestä ohjelmasta. Käsitykseni tästä ohjelmasta ennen tämän työn tekemistä on ollut hyvin samankaltainen kuin tämä tulkkauksessa esiintyvä äänimaiseman representaatio. En itsekään televisionkatsojana ja -kuuntelijana ole juuri kiinnittänyt huomiota niihin ääniin, jotka analyysin aikana löysin aineistoni äänimaisemasta. Tämän ajatuksen pohjalta, voisin esittää väittämän, että tulkkaukset onnistunut tavoittamaan hyvin ohjelman luonteen ja kerronnan tyylin. Tähän ajatukseen liittyy myös kuuntelijan rooli. Television katsojana kuunteleminen on erilaista kuin tutkimuksen tekijän kuunteleminen, mikä vaikuttaa myös havaittuihin ääniin. Ehkä tulkkauksta seuraava katsoja onkin lähempänä ohjelmasta välittyvää äänimaisemaa, kuin osaan edes ajatella.

Perusäänen ulkopuolisia ääniä voisi tuoda ohjelmaan muilla visuaalisilla tavoilla kuin viittomakielen tulkkauksella, kuten jo aiemmin esitelin. Äänellisestä hälystä kertominen voisi toimia esimerkiksi pienillä graafisilla elementeillä. Representaatiothan voivat välittyä kielen lisäksi myös kuvien välityksellä (Pietarinen 2010, 105). Kuvina äänet eivät saisi niin suurta merkitystä ohjelman äänimaiseman visuaalisessa representaatioissa. Nevesin (2009, 164–165) mukaan, kuuroille tulisi välittää television ääniä, sillä myös he tekevät viittauksia äänistä ympäröivään todellisuuteen.

Kuva 7: Hälytön ja järjestäytynyt äänimaisema, jossa tilanteen järjestäytynyt luonne edustuu hyvin. Äänimaisemassa ei ole hälyääniä.

6.3 Kuuliaisten ja hiljaisten kansanedustajien äänimaisema

Kolmas representaatio, jonka muodostumiseen pääsin käsiksi analyysini avulla, oli kuuliaisten ja hiljaisten kansanedustajien äänimaisema. Tämä representaatio alkoi rakentua siinä vaiheessa, kun vertailin ohjelman äänimaisemaa tulkkauksessa edustuneisiin ääniin. Vertailumenetelmäni kehittyi lähiluvun ja analyysin edetessä. Menetelmässäni seurasin tekemiäni äänimaisemamuistiinpanoja, samalla kun kuuntelin äänimaisemaa ja katsoin tulkkauksia. Jo äänimaisema-analyysissä tutuksi tullut äänimaisema jätti muistijälkiä, joiden perusteella tulkkauksen seuraaminen helpottui. Osasin jo etukäteen odottaa tulkkauksessa mahdollisesti edustuvia ääniä.

Jo äänimaiseman analyysin aikana tein huomion, että kansanedustajat olivat melko äänekkäitä. Päälle puhumista ja perusäänen ulkopuolisia huuteluja kuului äänimaisemassa selvästi. Hetkittäin kansanedustajat vaikuttivat tottelemattomilta. Tulkkauksessa ei kuitenkaan esiintynyt usein näitä huuteluja eikä päällekkäisiä

puheenvuoroja. Kansanedustajista välittyi sellainen vaikutelma, että he odottivat aina omaa puheenvuoroaan, ja kuuntelivat rauhassa loppuun jokaisen puheenvuoron. Tulkkkaus ei myöskään välittänyt tietoja kansanedustajan toiminnoista ja liikkeistä, muun muassa paperien rapistelusta.

Aineiston äänimaisemassa kuului koputuksia tai nakutuksia, joiden merkitys selvisi lähiluvun loppuvaiheessa puheenvuoron päättymistä kuvaavaksi ääneksi. Koska näitä ääniä ei juuri esiintynyt tulkkauksessa, välittyi tulkkauksen välityksellä mielikuva siitä, että kansanedustajat käyttivät puheenvuoroihin lähes aina oikean verran aikaa, ja omaa vuoroa odotettiin kuuliaisesti, vaikka todellisuudessa puhemies kopautti nuijaansa usein puheenvuoron päättymisen merkiksi. Jos nämä merkit olisivat välittyneet tulkkauksessa useammin, olisi tulkkauksen seuraajalle käynyt selväksi, että toisinaan puheenvuorot venyivät liian pitkiksi, minkä vuoksi puhemies jopa ojensi kansanedustajia.

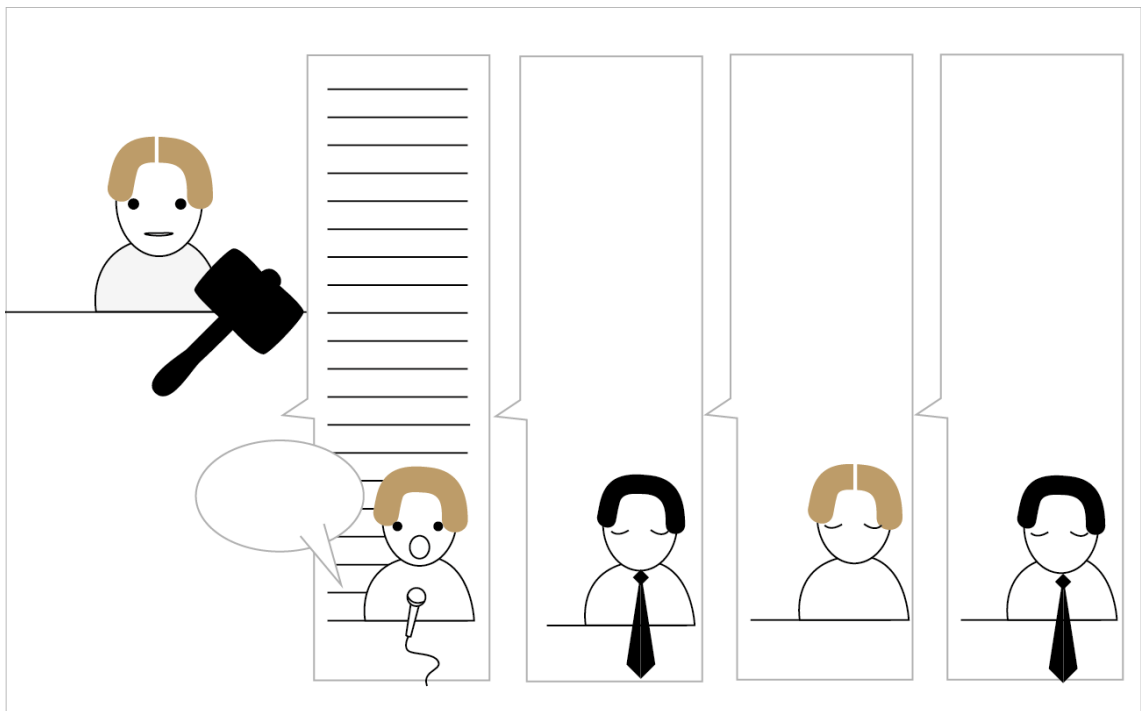
Koska päällekkäistä puhetta ja ihmiskehon ääniä tai ihmisen toiminnan ääniä ei juuri välittynyt, edustuivat salissa olevat kansanedustajat hiljaisina ja kuuliaisina. Tätä käsitystä vahvisti myös se, että eduskunnan puhemiehen ilmoittamista ajanloppumisen merkeistä ei ollut mainintaa kuin kaksi kertaa. Hiljaisuutta vahvistivat myös tulkkauksesta puuttuneet ihmisen yskäisyjen äänet ja ihmisen toiminnan äänet, vaikka todellisuudessa näitä inhimillisiä ääniä kuului toistuvasti.

Äänet vahvistavat audiovisuaalisissa aineistoissa visuaalisia viestejä, ja siten niillä on suuri merkitys. Myös kuurot kokevat ääniä, ja luovat yhteyksiä ääniviittauksista, ja siten äänellinen tieto olisi hyvä jakaa televisio-ohjelmissa myös heille. Äänien kielellinen ilmaisu ei ole kuitenkaan aina mahdollista. (Neves 2009, 164–167.) Myös tämän äänimaiseman äärellä, ajattelen niin, että erilaiset visuaaliset symbolit representoisivat hyvin erilaisia ääniä. Muun muassa kansanedustajien puheen ja toiminnan ääniä voisi esittää visuaalisesti yhtä aikaa tulkkauksen kanssa. Myös simultaanisti tuotettu ohjelmatekstitys voisi tuoda äänimaiseman representaatiota yhä lähemmäksi ohjelman äänimaisemaa.

Tässä kohtaa mieleeni tulee taas Hartama-Heinosen (2009, 2) kirjoitus *Kääntäminen valehtelemisena*, jossa hän pohtii sitä, onko kääntäjä etsimässä totuutta vai valmistamassa valhetta. Tämä kutkuttava ja provosoivakin näkökulma yllytti minua pohtimaan sitä,

missä määrin tulkkaus on totta. Aika ei kuitenkaan riittänyt siihen, että olisin tutkinut tätä näkökulmaa syvemmin. Tämän artikkelin kohdalla pohdin kuitenkin tulkkausprosessiin kuuluvia poistoja ja lisäyksiä, joita tulkki tekee niin tiedostamatta kuin tiedostaenkin, mistä minullakin on kokemusta. Äänien poisjättäminen tulkkauksesta tuntuu itsestäni luontevalta ratkaisulta, sillä äänillä ei ole viittomakielissä suoria vastineita. Äänien viittomakielisiä vastineita ei juuri ole sanakirjassa, ja niiden kääntäminen vaati aina vähän enemmän kääntämistä. Pohdin myös sitä, saisivatko viittomakielelle tulkatut äänet tulkattuina liian suuren merkityksen, sillä niitä täytyy aina jollain tapaa kielellisesti kuvailla. Poistot muuttavat siis kohdettaan, mutta niiden tekeminen on tarpeellista. Pohdinta siitä, kuinka viittomakielen tulkkauksen kentällä tämä ei-kielellisten äänien poistamisen ja poistumisen ilmiö voitaisiin tuoda näkyvämmäksi kaikille osapuolille, jää vielä kesken.

Kuva 8: Kuuliaisten ja hiljaisten kansanedustajien äänimaisema, jossa ihmiset odottavat omaa puheenvuoroaan ja jossa puheenvuoroihin käytetään aina sopivasti aikaa. Kansanedustajien huutelut ja kommentoinnit saavat viittomakielen tulkkauksessa harvoin edustuksen.

7 SYYT REPRESENTAATIOIDEN MUODOSTUMISEEN

Esitän tässä luvussa syitä representaatioiden muodostumiseen. Syyt selittävät äänien välittymistä tulkkauksessa, ja siten myös äänimaiseman representaatioiden muodostumista. Tässä pohdinnassa keskustelevat työni tuloksena esittelemäni kolme representaatiota, representaation käsite sekä oma pitkä työkokemukseni viittomakielen tulkkina. Vuoropuhelussa näkyy siis päivätyöni, joka sijoittuu kulttuurien risteykseen. Luokittelen syitä tulkkauksessa muodostuneiden representaatioiden syntyyn viitteen ryhmään. Nämä syyt osoittavat mielestäni sen, että syyt viittomakielen tulkkauksen äänimaiseman representaatioiden muodostumiseen ovat inhimillisiä ja loogisia.

7.1 Kielestä ja kulttuurista johtuvat syyt

Kuten jo aiemmin kerroin, kuurojen kulttuurissa ääniä koetaan monesti eri tavoin kuin kuulevien kulttuurissa. Kuuleva viittomakielen tulkki työskentelee usein juuri näiden kahden kulttuurin risteyksessä, ja joutuu siten huomioimaan tulkkaustyössään niistä molemmat. Ääniympäristöissä tapahtuu paljon, emmekä huomaa kaikkia ääniä ympärillämme, elleivät ne herätä meissä erityistä huomiota. Se, mitä asioita kulloisestakin äänimaisemasta edustuu tulkkauksessa voi johtua esimerkiksi kieli- ja kulttuurieroista.

Kuurojen kulttuurissa ääniä nähdään, luetaan ja tunnetaan. Kuurojen kulttuuri voi olla siis hiljaista vaan ei äänetöntä, sillä kuurojen kulttuurissa äänillä on erilaisia edustuksia (Bahan 2014, 241; Loeffler 2014, 451–452). Koska kuurojen näkeminen on seurausta vuorovaikutuksen kulttuurisista tavoista ympäröivän maailman kanssa (Padden & Humbries 2005, 2), ajattelen, että myös äänien edustukset Eduskunnan kyselytunti -ohjelman äänimaisemassa ovat joiltain osin havaittavissa kohdeyleisössä, vaikka ne eivät viittomakielen tulkkauksessa edustuisikaan.

Kieli- ja kulttuurierona näen myös äänien kielellistämisen haasteen. Sen lisäksi, että äänien tulkkaminen ja kuvailu viittomakielellä on haastavaa, saa äänet kieleksi käännettynä erilaisen merkityksen, kuin niillä on kuulevien kulttuurissa. Ääni, joka kuuluu jossain tulkkaustilanteen äänimaiseman liepeillä, muuttuu viittomakielen

tulkkauksessa viestin olennaiseksi sisällöksi, osittain siksi, että äänien ja viittomakielen merkkijärjestelmät ovat niin kaukana toisiaan. Syynä voi olla myös ei-kielellisen viestin tulkkauksen haaste kielelliseksi viestiksi. Jos vertaan tätä ajatustani tämän työn aineiston äänimaisemaan ja siellä kuuluviin ääniin, kuten yskäisyihin ja paperien rapisteluun, näen loogisena sen, että kaikki äänet eivät edustu viittomakielen tulkkauksessa. Äänien edustumiselle jollain toisella tavalla voisi ohjelmassa kuitenkin olla paikkansa.

Myös muut kulttuuriset syyt voivat olla vaikuttamassa syntyviin representaatioihin. Tällainen syy on esimerkiksi kuurojen kulttuurin ja kuulevien valtakulttuurin erottaminen, jota tekevät niin kuurot kuin kuulevatkin. (Friedner & Heimrich 2016, 87–88.) Tämä erillään pidon näkökulma voi vaikuttaa äänien edustumiseen viittomakielen tulkkauksessa ja tulkkauksessa muodostuviin representaatioihin. Jos äänet välittyisivät tulkkauksessa samansuuntaisina enemmän ja useammin, voisivat representaatiot kulloinkin vallitsevasta äänimaisemasta muuttua tulkkauksen kohdeyleisöissä arkipäiväisemmäksi tiedoksi.

7.2 Tulkkauksesta johtuvat syyt

Hyvin selkeä ja tässäkin tapauksessa looginen selitys äänien poisjättämiselle on simultaanitulkkauksen luonne, joka ei yksinkertaisesti mahdollista kaiken informaation välittämistä. Tulkkauksessa on tehtävä valintoja siitä, mitä tulkataan ja mitä ei. Kokemukseni mukaan välitettävän viestin sanoman tärkein ydin välittyy tulkkauksessa ensimmäisenä, ja sen jälkeen viesti täydentyy muilla viestissä olevilla elementeillä, kuten tässä äänimaiseman ei-kielellisillä äänillä. Audiitiivisen informaation vastaanottaminen ja sen tulkkaminen visuaaliselle kielelle on erittäin kuormittava ja keskittymistä vaativa prosessi, ja on ymmärrettävää, että äänimaisema jää monessa tulkkauksituokassa toissijaiseksi viestiksi. Tulkkauksen on aina toisinto, joka harvoin on täysin symmetrinen lähtötekstin kanssa.

Sen lisäksi, että tulkkauksen aikana tapahtuu poistoja tietoisesti, tapahtuu niitä myös tiedostamatta. Kun tulkki tulkkaa, hän ei välttämättä huomaa kaikkia ääniä, joita äänimaisemassa kuuluu, sillä tulkin keskittyminen on usein ydinviestin kuuntelemisessa

ja kääntämisessä. Tämä voi siis aiheuttaa monen ei-kielellisen äänen poiston tulkkauksesta. Toisaalta, vaikka tulkki keskittyikin ydinviestiin, hän pystyy havaitsemaan äänimaisemasta ne äänet, jotka ovat viestin kannalta merkityksellisiä. Tulkkaus on aina toisinto alkuperäisestä viestistä, eikä sanoma välity koskaan täysin samanlaisena kuin lähtöteksti, ja siten poistot ovat ymmärrettävä ja luonteva osa tulkkausprosessia.

Toisinaan tulkkauksessa voidaan käyttää myös niin sanottua jälkitulkkausta. Tämä tarkoittaa sitä, että tulkki saattaa tulkkaustilanteen jälkeen täydentää tulkkaustaan kohdeyleisölleen esimerkiksi kertomalla äänimaiseman tapahtumista tulkkauksen aikana. Tällaisia täydennyksiä voivat olla muun muassa maininnat puhujan äänenvoimakkuudesta, äänenkorkeudesta tai yleisestä äänimaisemasta. Myös maininnat äänentoistoon, erilaisiin hälyääniin sekä häiriköiviin osallistujiin liittyvistä äänistä voivat olla mainitsemisen arvoisia asioita. Monesti jälkitulkkaus liittyy sellaisiin seikkoihin, jotka ovat vaikuttaneet tulkkaustyön tekemiseen, ja joista ei ole ollut mahdollista kertoa varsinaisessa tulkkaustilanteessa. Televisio-ohjelman tulkkauksen jälkeen tällaisen jälkitulkkauksen tekeminen ei ole mahdollista.

7.3 Toimeksiannosta, kontekstista ja tulkkauksen kohdeyleisöstä johtuvat syyt

Vaimeana välittyvään äänimaisemaan voivat olla vaikuttamassa myös toimeksianto, konteksti ja tulkkauksen kohdeyleisö, sillä erilaisia tulkkaustilanteita lähestytään eri tavoin. Kontekstista johtuen, tulkki tulkkaa tilanteissa sellaista kielellistä ja ei-kielellistä tietoa, jonka kokee kunkin tilanteen tavoitteen kannalta olennaiseksi, koska kaikkea tietoa ei ole mahdollista välittää. Olennainen tieto suodattuu toimeksiannon ja kontekstin mukaiseksi kerronnaksi, ja kerronta välittyy tilanteen mukaisella kielirekisterillä. Tunnelmaa kohottavaa musiikkia kulttuuri-illan alussa on loogisempaa tulkata viittomakielelle, kuin Eduskunnan kyselytunti -ohjelman alussa kuuluvia lyhyitä säveliä. Toimeksiantoa on määrittelemässä myös televisio-ohjelma itsessään. Ohjelma toistuu viikoittain hyvin samanlaisena, eikä äänien ja äänimaisemien tulkkaus voi vaihdella ohjelmien välillä, eli tulkkauksen kerronnankin tulee olla toisteista.

Yle Areenan verkkopalvelussa esitettiin 6.12.2018 itsenäisyyspäivän vastaanottoa Presidentinlinnasta (Linnan juhlat 2018) viittomakielelle tulkattuna. Tässä suorassa lähetyksessä oli näkyvillä kaksi tulkkiruutua samanaikaisesti. Kaksi ruutua mahdollisti päällekkäin kuuluvan äänellisen informaation tulkkauksen, sillä työtä teki samanaikaisesti kaksi tulkkiä. Juhlavaan musiikilliseen tilaisuuteen useampi tulkkiruutu äänien ja äänimaiseman kuvailuineen sopi mielestäni hyvin. Eduskunnan kyselytunti -ohjelmaan ei välttämättä sopisi kaksi tulkkiruutua, joissa molemmissa välitettäisiin äänimaisemaan liittyvää tietoa. Rungas äänimaisematieto kielellistettynä saattaisi sotia ohjelman kerronnan kanssa.

Kontekstin ja toimeksiannon lisäksi tulkkaukseen vaikuttaa myös kohdeyleisö. Tieto siitä, ketkä ovat seuraamassa tulkkausta, vaikuttaa myös tulkin työhön, sillä tulkki voi työssään kohdentaa tulkkaustaan asiakkaalle tai kohdeyleisölle sopivaksi. Tutkimusaineistossani oleva viittomakielen tulkkauksen on luonteeltaan sellaista, että sitä seuraa joukko katsojia, joista tulkki ei ole tietoinen. Tämä voi vaikuttaa muun muassa siihen, että tulkattava viesti on yleisluontoisempaa, ja tulkkauksessa käytetty kieli yleiskielisempää, verrattuna tilanteeseen, jossa kohdeyleisö olisi tulkin tiedossa.

7.4 Tekniset syyt ja diegeettiset syyt

Muita syitä siihen äänimaiseman representaatioiden syntyyn voivat olla myös tekniikasta johtuvat syyt ja diegeettiset syyt. Mainitsin jo aiemmin sen, että tulkkiruudun koko ja viittomakielen tulkkauksen mahtuminen tulkkiruutuun asettaa haasteita, mikä on yksi mahdollisista teknisistä syistä. Ruutu vie viittomakieleltä ilmaisuvoimaa, ja tulkin tulee asettautua kameravälitteiseen tulkkaukseen eri tavalla kuin kasvokkain tapahtuvassa tulkkaustilanteessa. Viittomakielelle tyypilliset osoitukset, tilankäyttö sekä katse eivät toteudu kokemukseni mukaan samalla tavalla tekniikan välittämässä tulkkaustilanteissa, mikä voi vähentävää ääniin tehtäviä viittauksia tulkkauksessa. Teknisenä syynä on myös se, että tulkkauksen kohdistuu kameralle, eikä suoraan tulkkausta vastaanottavalle yleisölle, ja siten tulkki ei voi olla vuorovaikutuksessa kohdeyleisönsä kanssa. Tulkkauksen on siis mediavälitteinen, ja se poikkeaa kasvokkain toteutuvista tulkkaustilanteista monin tavoin.

Teknisenä syynä voi olla myös äänentoisto. On mahdollista, että ohjelmassa esiintyvillä viittomakielen tulkeille ohjelman äänimaisema välitetään erilaisena kuin televisionkatsojalle. On mahdollista, että tulkki ei kuule salin äänellisiä tapahtumia samalla tavalla kuin televisionkatsoja. Tulkille välittyvä ääni voi olla esimerkiksi vain ihmisen puheena olevaa perusääntä, ja kuuluma eduskuntasalin muuhun äänimaisemaan voi olla kapeampi kuin television välittämä äänimaisema.

Teknisten syiden yhteyteen liitän myös äänimaiseman representaation syntyyn mahdollisesti vaikuttavat diegeettiset syyt. Audiovisuaalisessa aineistossani näkyy varmasti sitä toimintaa, josta syntyy ääniä äänimaisemaan, vaikka diegeettisyyttä en tutkikaan tässä työssä sen tarkemmin. Viittomakielen tulkin työkokemuksen perusteella voisin sanoa, että tulkki ei välttämättä välitä kaikkea tietoa äänimaisemasta juuri siitä syystä, että joihinkin ääniin liittyvä toiminta edustuu tulkkaustilassa, tai tässä tapauksessa ruudussa, jo muulla tavoin visuaalisesti. Vaikka tieto äänistä ei tulkkauksessa välitykään, esiintyy toiminta, josta ääni syntyy, mahdollisesti kuvaruudulla. Näitä esimerkkejä ovat esimerkiksi ihmisen toiminnan äänet.

Kuulevien kulttuurin edustajana en tietenkään osaa asettua tarkastelemaan diegeettisyyttä kuurojen televisionkatsojan näkökulmasta. En myöskään pysty seuraamaan tulkkausta ja ruudun muita tapahtumia samanaikaisesti. Kokemuksestani kuitenkin tiedän, että kuuroille *silmäihmisinä* tämä voi olla mahdollista. Kuurojen kyvystä nähdä paremmin (Dye 2014, 193–210) ja heidän tavastaan lukea ääniä (Bahan 2014, 241) kerroin jo aiemmin tässä työssä. Harjaantunut katsoja voi siis mahdollisesti nähdä myös huutelevat kansanedustajat ja puhemiehen nuijanheilutukset ruudulta, mikä vähentää tarvetta tuoda äänimaisemaa esille tulkkauksessa, sillä ääntä tuottava liike tai toiminto on koettavissa visuaalisesti.

7.5 Tulkista johtuvat syyt

Kaikkien edellä mainittujen syiden lisäksi myös tulkilla on vaikutusta siihen, kuinka äänimaisemat välittyvät viittomakielen tulkkauksessa. Tulkista johtuvia syitä esittelen tässä yhteydessä kuitenkin tarkoituksella viimeisenä, sillä muut syyt raamittavat tässä toimeksiannossa yksittäisen tulkin työtä mielestäni niin paljon, että tulkki itsessään ei voi juuri vaikuttaa siihen, millaisia äänimaiseman representaatioita viittomakielen tulkkauksessa esiintyy. Yksittäinen tulkki toki tuottaa tulkkauksen, joka representaatioita välittää, ja siten tulkin rooli on merkittävä. Tulkki toimii kuitenkin raameissa – ihan kirjaimellisestikin – joissa hänellä ei ole välttämättä vapautta tehdä äänimaiseman tulkkausta haluamallaan tavalla. Tulkkausta ovat suuntaamassa edellä mainitut muut syyt, joita olivat siis kieli- ja kulttuurieroista johtuvat syyt, tulkkauksesta johtuvat syyt, toimeksiannosta ja kontekstista johtuvat syyt sekä tekniikasta ja diegeettisyydestä johtuvat syyt.

Tulkkaustilanteet ovat aina erilaisia, ja tulkkaus toteutuu niissä aina vähän eri tavoin. Jos samaa tulkkausta tekee useampi tulkki, työstä neuvotellaan ja sovitaan aina etukäteen. Tulkkaustilanteisiin, jotka toistuvat jatkumona, pyritään järjestämään aina tulkkitiimi, jonka jäsenet tulevat tutuiksi aiheen sisällön ja käytänteiden kanssa. Tällaisia jatkumojia ovat muun muassa harrastuksiin liittyvät tulkkaukset, työelämätlulkkaukset ja toistuvan televisio-ohjelman tulkkaus. Jatkumoissa tilanteen vaatima kompetenssi ja äänimaisemakompetenssi pääsevät kehittymään ja kasvamaan, ja siten tulkkauksen laatu pysyy tasalaatuisena. Tässäkin tutkimuksessa huomaan, että Eduskunnan kyselytunti -ohjelman tulkkaus toistuu ammattitaitoisena ja johdonmukaisena lähtöksestä toiseen. Jos tulkkauksen konsepti tai lähestymistapa kyseisen ohjelman kohdalla keikautettaisiin toisenlaiseksi, voisi tulkin rooli muuttua, ja siten tulkista johtuvat syyt voisivat vaikuttaa enemmän viittomakielen tulkkauksen äänimaiseman representaatioihin.

Kielitaito, tulkkauksen kompetenssit ja äänimaisemakompetenssi olivat tässä yhteydessä mahdollisesti sellaisia tulkista johtuvia seikkoja, jotka saattoivat hetkittäin vaikuttaa tulkkaukseen, ja sitä kautta äänimaisemien representaatioiden syntyyn. Vahva äänimaisemakompetenssi mahdollistaa monipuolisen äänien kuulemisen, ja nopean

äänistä tehtävien tulkintojen mukaisen toiminnan. Kielitaito on vaikuttamassa yksittäisten äänien tulkkauksratkaisuihin, jotka voivat olla vaikuttamassa tulkkauksessa muodostuviin äänimaiseman representaatioihin. Äänimaiseman tulkkauksessa kielitaitona pidän esimerkiksi taitoa kuvailla ääntä kielellisesti.

Joissain tulkkauksilanteissa tulkista johtuvat syyt voivat olla hyvinkin merkittäviä äänimaiseman representaatioiden muodostumisessa. Jokaisella tulkilla on omat keinonsa välittää ääniin perustuvaa tietoa viittomakielellä. Äänimaiseman tuttuus ja käsitys äänimaiseman läsnäolosta vaikuttavat osaltaan siihen, millä tavoin tulkki suhtautuu tulkattavaan äänimaisemaan. Äänimaisemakompetenssin lisäksi kulttuurista kompetenssia viittomakielen tulkin työssä on mielestäni myös tulkin käsitys äänien merkityksestä kuurojen kulttuurissa, josta varmasti tarvittaisiin enemmän tietoa. Myös tietoa siitä, millaisia äänimaiseman representaatioita kuurojen kulttuurissa esiintyy, olisi mielestäni hyvä saada enemmän.

Äänimaiseman representaatioon viittomakielen tulkkauksessa voi yleisellä tasolla olla vaikuttamassa myös tulkin valta. Tulkin vallasta puhutaan esimerkiksi tulkkauksen lisäyksiin tai poistoihin liittyen, sillä tulkki tekee tulkkauksen aikana osan poistoista tiedostaen. Tulkki tekee siis jatkuvasti myös aktiivisia päätöksiä siitä, mitä hän tulkkaa ja mitä hän jättää tulkkamatta. Poistot voivat koskea myös ääniä ja äänimaisemaa, ja siten tulkin vallallakin voi olla vaikutusta syntyviin äänimaisemien representaatioihin. Valta liittyy läheisesti etiikkaan. Eettistä päätöksentekoa ohjaa asioimistulkin eettiset ohjeet, joihin myös viittomakielen tulkit ovat sitoutuneet.

Tulkin rooli kuulevien kulttuurin ja kuurojen kulttuurin risteyksessä on moninainen. Risteyksestä käsin tulkki joutuu käymään pohdintaa myös äänien tulkkauksen määrästä ja riittävydestä. Myös itselläni on usein mielessä kysymyksiä, jotka liittyvät äänien ja äänimaiseman tulkkauksen tarpeeseen. Olen pohtinut esimerkiksi sitä, mitä lisäarvoa äänen tulkkauksen tuo viittomakieliselle vastaanottajalle, jos kuuroilla on omat tapansa kokea ääniä. Ääniin liittyvän tiedon välittäminen kuuluu kuitenkin tulkin työhön, mutta missä määrin se on tarkoituksenmukaista, on mielestäni määrittelemättä.

8 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Työni viimeiseen lukuun kokoan tutkijan taivalta, tuloksia ja pohdintaa. Työ sai alkunsa aiheen valinnasta, jonka jälkeen aloin ottaa haltuuni äänimaisematutkimusta opintojen ja kirjallisuuden kautta. Äänimaisematutkimus vaikutti tarkoituksenmukaiselta näkökulmalta äänien ja kuulevien kulttuurin tarkastelussa. Perehtyminen tutkimusalaan kannatti, sillä sain sieltä käsitteitä ja työkaluja työtäni varten. Käsite äänimaisemakompetenssista kulki mukana työn eri vaiheissa ihan konkreettisesti, sillä aloin tutkimukseni aikana havainnoida äänimaisemia uudella tavalla.

Tutkimukseni alkuvaiheessa suuntasin ajatukseni viittomakielen tulkkaukseen ja äänien tulkkaukseen. Pohdin myös tulkin roolia äänien ja äänimaisemien representoijana. Ennen tätä työtä en osannut kertoa, millaisia representaatioita me tulkit välitämme kulloinkin vallitsevasta äänimaisemasta. Tällä tarkoitan nimenomaan kokonaisten äänimaisemien edustuksia tulkkauksessa. Tulkin työssä äänimaisemat ja kuurojen kulttuuri kohtaavat tavalla, joka on ainutlaatuinen. Tulkkauksen pohdinnan kanssa rinnalla kulkivatkin ajatukset kuurojen kulttuurista, ja äänien kokemisen tavoista heidän kulttuurissaan.

Tutkielma risteili laajalti kulttuurintutkimuksen kentällä, ja se kävi lähellä muita tieteenaloja. Äänimaisematutkimuksella – siihen perehtymisellä ja sen tekemisellä – oli iso rooli tutkimuksessa, ja kompetenssi siihen kehittyi työn aikana. Kompetenssi viittomakielen tulkkauksen tarkasteluun tuli omasta pitkästä työkokemuksestani viittomakielen tulkkina. Päivätyö viittomakielen tulkkauksen parissa vaikutti niin tutkielman lähestymistapaan, analyysiin kuin tuloksiinkin.

Aiheen valintaa seurasi aineiston valinta. Aloin tarkastella aineistoa lähiluvun keinoin. Lähiluku oli lukemisen lisäksi myös kirjoittamista ja piirtämistä. Työn analyysivaiheessa tutkimusaineistoksi muodostui myös omat muistiinpanoni äänimaisemasta ja viittomakielen tulkkauksesta. Muistiinpanoista syntyi lopulta myös ääniä ja äänimaisemia representoivia kuvia valmiiseen työhön. Analyysivaiheessa representaatio teoreettisena viitekehystenä sai ison roolin. Analyysi ja pohdinta kiertyivät teorian ympärille, ja työn tuloksena löytyi vastauksia tutkimuskysymyksiin. Viittomakielen tulkkauksessa

muodostui kolme erilaista äänimaiseman representaatiota, joita olivat kielellinen äänimaisema, hälytön ja järjestäytynyt äänimaisema sekä kuuliaisten ja hiljaisten kansanedustajien äänimaisema.

Kielellisessä äänimaisemassa tulkkauksessa välittyvä äänimaisema edustui vahvasti kielellisenä. Tähän representaatioon pääsin käsiksi tarkastelemalla lähinnä niitä ääniä, joilla oli edustus tulkkauksessa. Tämän äänimaiseman representaation ytimessä oli pääpuhujan puhe. Tämä puhe ja sitä edustava tulkkaukset olivat symmetrisiä, vaikka vastaavuuden arviointi sisällön osalta olikin tutkimuksessa toissijaista. Tulkkauksen äänimaisema näyttäytyi representaatioissa hyvin vahvasti kielellisenä, eikä äänimaiseman tapahtumia ja muutoksia juuri mainittu, elleivät ne esiintyneet ohjelman äänimaisemassa kielellisesti.

Tässä äänimaisemassa myös yksittäiset ei-kielelliset äänet saivat kielellisiä muotoja. Ääni saatettiin viittoa ikonista viittomaa käyttäen, eli viittomasta kävi ilmi toiminta, joka aiheuttaa äänen. Tällainen viittoma oli esimerkiksi nuijankopautusta merkitsevä ilmaus. Toisinaan kielellisessä äänimaisemassa ääni edustui äänen merkityksen mukaisesti. Nuijan kopautus saattoi muun muassa saada tulkkauksessa seuraavanlaisen edustuksen: *asia on loppuun käsitelty*. Kielellisessä äänimaisemassa äänien todelliset luonteet eivät välttämättä esiintyneet, eikä äänien luonnetta myöskään kuvailtu. Kielellinen äänimaiseman representaatio on hyvin luonteva ja looginen representaatio viittomakielen tulkkauksessa, sillä tulkkauksen tehtävä on tulkata äänet ja äänimaisemat viittomakielelle.

Hälyttömässä ja järjestäytyneessä äänimaisemassa eivät edustuneet suuri osa perusäänen ulkopuolisista huudahduksista ja kommenteista. Myöskään ihmisen toiminnan äänet, ihmisen kehon äänet, mekaniikan äänet ja indikaattoriäänet eivät siinä edustuneet. Perusääni edustui äänimaisemassa hälyttömästi, ja tulkkaukset välitti äänimaisemasta tiedon, että kaikki ohjelmassa esiintyvät henkilöt odottivat omaa puheenvuoroaan, eikä maisemassa ollut auditivista hälyä. Tulkkauksessa välittyvä äänimaiseman representoitui siten järjestäytyneenä ja hälyttömänä.

Representaatio järjestäytyneestä äänimaisemasta muodostui myös siitä, että puhetta johti niin eduskuntasalissa kuin viittomakielen tulkkauksessakin eduskunnan puhemies. Myös tulkkauksessa käytetty kielirekisteri viesti järjestäytyneisyydestä, ja viittomakielen

tulkkauksessa välittyi selkeästi ohjelmassa esiintyvät puheenvuorojen vaihdot sekä puheenvuorojen jakamiset. Puheenvuorot edustuivat lähes aina tulkkauksessa perättäisinä eikä päällekkäisinä, mikä vaikutti myös representaation syntyyn.

Ohjelman äänimaisemassa esiintyi äänellisiä yllätyksiä ja päällekkäin puhumista, mutta tulkkauksesta tämä ei juuri käynyt ilmi. Sen lisäksi, että tulkkauksessa oli vain vähän edustuksia päällekkäisestä puheesta, oli siellä vain vähän edustuksia ei-kielellisistä äänistä. Päällekkäisten äänien välittäminen viittomakielen tulkkauksessa onkin haastavaa, ja on luonnollista ja tarkoituksenmukaista, että juuri ydinviesti välittyy häiriöttä. Ohjelman luonne olisi varmasti vääristynyt, jos tulkkauksessa olisi tuotu esille kaikki auditiivinen informaatio. Hälyttömyyden ja järjestäytyneisyyden osalta ohjelman ja tulkkauksen äänimaisemia voidaan pitääkin osittain symmetrisinä.

Kolmas tutkimuksessani muodostunut äänimaiseman representaatio oli *kuuliaisten ja hiljaisten kansanedustajien äänimaisema*. Ohjelmassa varsin äänekkäinä ja vallattomina esiintyneet kansanedustajat edustuivat tulkkauksessa hiljaisina ja kuuliaisina. Tulkkauksessa ei välittynyt ihmisen toiminnan- ja kehon ääniä, kuten paperien rapisteluja ja yskäisyjä. Myöskään päällekkäinen puhe ei saanut edustusta tulkkauksessa. Puhemiehen ilmaisemat koputukset indikaattoriääninä saivat harvoin edustuksen tulkkauksessa, ja siten tulkkauksesta välittyi ajatus siitä, että kansanedustajat käyttivät puheeseensa sopivan verran aikaa, vaikka puheenvuoron käytetty aika usein ylittyikin.

Kuuliaisten ja hiljaisten kansanedustajien äänimaisema on representaationa melko epäsymmetrinen ohjelman äänimaiseman kanssa. Tässä kohtaa mieleeni tulee tulkkausprosessiin kuuluvat poistot ja lisäykset, joita tulkki tekee niin tiedostamatta kuin tiedostaenkin. Ääniä jää pois tulkkauksesta monista syistä. Äänillä ei juuri ole vakiintuneita viittomakielisiä vastineita ja siten äänien tulkkaminen kuvailen voisi helposti viedä katsoja huomion väärään suuntaan. Tulkkauksen on kuitenkin oltava samansuuntaista ohjelman kerronnan kanssa (McDonald 2012, 202).

Tulkkauksessa muodostunut kuuliaisten ja hiljaisten kansanedustajien äänimaisema on osittain epäsymmetrinen ohjelman äänimaiseman kanssa, sillä ohjelman äänimaisema näyttäytyi varsin inhimillisinä, sillä siinä oli hälyä ja erilaisia ihmisten ääniä, kuten kansanedustajien huutelua ja kommentointia.

Työni tuloksena löysin vastauksia tutkimuskysymykseni, joka oli: *Millaisia äänimaiseman representaatioita muodostuu Eduskunnan kyselytunti -ohjelman viittomakielen tulkkauksessa?* Esitän vastauksen tutkimuskysymykseeni vielä kootusti taulukossa 1, jossa esittelen viittomakielen tulkkauksessa muodostuneet äänimaiseman representaatiot sekä niiden tunnusmerkit.

Taulukko 1: *Äänimaiseman representaatiot viittomakielen tulkkauksessa, ja äänimaisemien tunnusmerkit*

Äänimaisema	Tunnusmerkit
Kielellinen äänimaisema	<ul style="list-style-type: none"> - <i>perusäänenä oleva ihmisen puhe saa kattavan edustuksen</i> - <i>ei-kielelliset äänet edustuvat kielellisesti eli muuttavat muotoaan</i> - <i>äänimaiseman muutokset edustuvat tulkkauksessa pääasiassa silloin, kun niistä mainitaan kielellisesti</i> - <i>ohjelman ydinviesti välittyy symmetrisesti</i>
Hälytön ja järjestäytynyt äänimaisema	<ul style="list-style-type: none"> - <i>perusäänenä oleva ihmisen puhe saa kattavan edustuksen</i> - <i>muut puheäännet, kuten huudahdukset ja kommentit, edustuvat harvoin</i> - <i>ei-kielelliset äänet edustuvat harvoin – äänimaisemassa ei hälyä</i> - <i>äänimaisemaa hallitsee puhemies, joka jakaa kaikki puheenvuorot</i> - <i>äänimaisemassa ei päällekkäisiä ääniä</i> - <i>ei äänellisiä yllätyksiä</i> - <i>äänimaisemasta syntyvä mielikuva symmetrinen tutkijan ennakkokäsitysten kanssa</i>
Hiljaisten ja kuuliaisten kansanedustajien äänimaisema	<ul style="list-style-type: none"> - <i>kansanedustajat edustuvat hiljaisina ja kuuliaisina</i> - <i>perusäänenä oleva ihmisen puhe saa kattavan edustuksen</i> - <i>ei-kielelliset ihmisten äänet eivät edustu äänimaisemassa</i> - <i>perusäänen ulkopuoliset puheäännet edustuvat äänimaisemassa harvoin</i> - <i>puheenvuorot kestävät aina sopivan aikaa, sillä ajanloppumisen indikaattoriäännet edustuvat harvoin</i> - <i>äänimaisemassa ei päällekkäisiä puheenvuoroja</i> - <i>kansanedustajat odottavat aina omaa puheenvuoroa</i>

Analyysin ja pohdinnan tuloksena löysin useita syitä, jotka vaikuttavat representaatioiden muodostumiseen. Luokittelin syyt viiteen ryhmään. Ensimmäisenä syynä esittelin työssäni *kielestä ja kulttuurista johtuvat syyt*. Näitä syitä olivat esimerkiksi kuurojen kulttuurissa esiintyvät tavat kokea ääniä, sekä kielelliset keinot välittää ääniin liittyvää tietoa viittomakielellä. Äänet ovat usein ei-kielellistä tietoa, ja tämän tiedon tulkkaminen kielelliseksi viestiksi on haastavaa. Äänien kielellinen kuvailu voisi antaa vääränlaisen kuvan televisio-ohjelman kerronnasta verrattuna kuultuun äänimaisemaan, ja sen vuoksi kaiken auditiivisen tiedon tulkkaminen on tarpeetonta.

Toinen luokka representaatioiden muodostumiselle vaikuttavia syitä oli *tulkkauksesta johtuvat syyt*, joista tärkeimpänä nostan esille simultaanitulkkauksen luonteen, jossa tapahtuu aina poistoja. Kuormittavan ja vaativan tulkkauksen prosessin päätavoitteena on välittää viestin ydin, ja äänimaiseman kaikki elementit eivät ainakaan tutkimusaineistossani olleet tärkeintä välitettävää tietoa, minkä vuoksi poistoja tapahtui juuri niiden kohdalla. Monessa kohtaa, kuten tässäkin, on hyväksyttävä se tosiseikka, että tulkkauksella on aina toisinto lähtötekstistä, eikä kaiken tiedon tulkkaminen ole mahdollista.

Myös *toimeksiannosta, kontekstista ja tulkkauksen kohdeyleisöstä johtuvat syyt* vaikuttivat muodostuviin representaatioihin. Eduskunnan kyselytunti -ohjelman tulkkauksella on toimeksiannosta, jolla on monia erityispiirteitä. Tulkkauksen konteksti poikkeaa esimerkiksi asioimistulkkauksesta siinä, että tulkkari ei tiedä tarkkaan omaa kohdeyleisöään, mikä tekee työstä kielellisesti haastavan. Televisio-ohjelman tulkkauksella on yhdensuuntaista tulkkauksella, eikä tulkkari voi tehdä esimerkiksi jälkitulkkauksella äänimaiseman osalta omalle kohdeyleisölle. Tulkkauksessa tulee huomioida myös ohjelman kerronnan tyyli, ja siten muun muassa tulkkauksessa käytettävän kielirekisterin tulee olla yhdensuuntainen lähdetekstin kanssa. Äänien runsas kuvailu voisi sotia kerrontaa vastaan.

Muita syitä äänimaiseman representaatioiden muodostumiseen olivat *tekniikasta johtuvat syyt ja diegeettiset syyt*. Tekniikkaan liittyvä syy on esimerkiksi television tulkkariuutu, jossa tulkkauksella esitetään. Tulkkariuutu voi olla vaikuttamassa tulkkaukseen, sillä sen on nähty vaikuttavan viittomakielen ilmaisuvoimaan. Teknisenä syynä näen myös sen, että tulkkauksella kohdistuu kameralle, mikä poistaa tulkilta mahdollisuuden olla

vuorovaikutuksessa yleisönsä kanssa. Myös äänentoisto voi vaikuttaa tulkkaukseen ja sitä kautta representaatioihin: tulkin kuulema äänimaisema voi olla erilainen kuin televisionkatsojalla.

Diegeettiseksi syyksi luokittelin sen seikan, että moni toiminta, josta syntyy, voi esiintyä visuaalisesti kuvaruudulla, eikä siihen liittyvää ääntä ole enää tarpeen tulkata viittomakielelle. Kuulevien kulttuurin edustajana en kuitenkaan osaa asettua tarkastelemaan diegeettisyyttä kuoron televisionkatsojan näkökulmasta. Monissa teksteissä viitataan kuitenkin kuurojen kykyyn nähdä paremmin, ja siten äänen synnyttämän toiminnan esiintyminen voi riittää kuvaamaan äänellistä tapahtumaa, vaikka tällöin äänen luonne ei tulekaan esille.

Viimeisenä luokkana representaatioiden muodostumiselle vaikuttavina syinä olivat *tulkista johtuvat syyt*, joita tässä yhteydessä oli vaikea arvioida, sillä edellä mainitut muut syyt raamittivat tässä kontekstissa tulkin työtä niin paljon, ettei tulkki voinut oikein vaikuttaa siihen, missä määrin hän välitti tietoa äänistä ja äänimaisemasta. Näitä raamittavia syitä olivat esimerkiksi kerronnan tyyli, tekniikka ja kohdeyleisö. Tulkin rooli on aina merkittävä viestin välittymisessä, sillä hän tuottaa sitä kieltä, joka välittää tietoa äänistä tulkkauksen vastaanottajille, mutta konteksti määrittelee usein välitettävän viestin sisältöä ja tyyliä.

Nämä edellä mainitut syyt selittävät hyvin sitä seikkaa, että tulkkaukseen vaikuttaa aina moni asia. Näihin syihin viitataan myös väitteellä, että äänimaiseman edustuminen tulkkauksessa on harvoin vakio. Verrattuna muiden kielten tulkkaukseen, viittomakielen tulkkaukseen kuuluu kielen ja kulttuurin lisäksi myös äänimaiseman tulkkaminen. Toki puhuttujen kielten tulkkauksessakin työskennellään *kulttuuristen äänien* kanssa, mutta äänimaiseman suhteen viittomakielen tulkkauksessa vaikuttaa olevan enemmän *kulttuurista käännettävää*.

Taulukkoon 2 olen tiivistänyt äänimaiseman representaatioiden muodostumiseen vaikuttavia syitä, jotka ovat vastaus tutkimukseni alakysymykseen: *Mitkä syyt vaikuttavat äänimaiseman representaatioiden muodostumiseen viittomakielen tulkkauksessa?*

Taulukko 2: *Äänimaiseman representaatioiden muodostumiseen vaikuttavat syyt ja niiden elementit*

<i>Äänimaiseman representaatioiden muodostumiseen vaikuttava syy</i>	<i>Elementti</i>
Kielestä ja kulttuurista johtuvat syyt	<ul style="list-style-type: none"> - <i>äänien ja kielten eri merkkijärjestelmät</i> - <i>kulttuuristen ryhmien erilaiset tavat kokea ääniä</i> - <i>viittomakielessä ei vakiintuneita viittomavastineita ei-kielellisille äänille</i> - <i>haaste ilmaista ei-kielellistä viestiä viittomakielellä kontekstiin sopivalla tavalla</i> - <i>kuurojen ja kuulevien kulttuurien tietoinen erottaminen</i>
Tulkkauksesta johtuvat syyt	<ul style="list-style-type: none"> - <i>simultaanitulkkauksen luonne</i> - <i>ydinviestin välittymisen ensisijaisuus</i> - <i>haaste tulkata auditiivista tietoa viittomakielelle</i> - <i>haaste tulkata ei-kielellistä viestiä kielelliseksi</i> - <i>tulkkauksessa tapahtuu aina poistoja</i> - <i>tulkkaus on aina toisinto</i>
Toimeksiannosta, kontekstista ja kohdeyleisöstä johtuvat syyt	<ul style="list-style-type: none"> - <i>toimeksianto televisiossa</i> - <i>konteksti asiapitoinen ja muodollinen</i> - <i>konteksti vaikuttaa tulkattavan viestin sisältöön ja kerronnan tapaan</i> - <i>tulkkauksen kohdeyleisö ei ole tiedossa – tulkkauksen kohdentaminen ei ole mahdollista</i>
Tekniset syyt ja diegeettiset syyt	<ul style="list-style-type: none"> - <i>tulkkiruudun vaikutus viittomakieleen ja tulkkaukseen</i> - <i>tulkkaus kohdistuu kameralle</i> - <i>äänentoisto vaikuttaa tulkattavaan viestiin</i> - <i>diegeettisyys: äänien syntyyn vaikuttavat toiminnot voivat näkyä kuvaruudulla</i>
Tulkista johtuvat syyt	<ul style="list-style-type: none"> - <i>kielitaito – muun muassa taito kuvailla ääntä kielellisesti</i> - <i>tulkkauksen kompetenssit</i> - <i>äänimaisemakompetenssi</i> - <i>tulkin valta</i>

Sen lisäksi, että vastasin työssäni tutkimuskysymyksiini, synnytti tutkimus mielessäni uusia kysymyksiä sekä opetti paljon uutta. Yksi mielenkiintoinen seikka, joka nousee tutkimuksesta ja joka tuloksistakin käy ilmi, on ihmisten erilainen tapa kokea ääniä. Äänet ja sen myötä äänimaisemat eivät ole vain kuulemista ja kuuntelemista, vaan niitä voidaan kokea myös muilla tavoin. Lisääntynyt tietoni kuurojen tavoista lukea ja kokea ääniä on avannut aivan uudenlaisen näkökulman omaan tulkin työhöni, ja aihetta olisi

mielenkiintoista tutkia yhä enemmän. Esimerkiksi tieto siitä, millaisia kulttuurisia representaatioita erilaisista äänimaisemista kuurojen kulttuurissa muodostuu, olisi mielenkiintoista ja hyödyllistä tietää. Tällainen äänimaisematieto sekä laajempi ymmärrys kuuroista äänen kokijoina antaisi viittomakielen tulkkaukseen uutta perspektiiviä. Viittomakielen tulkkina olisin kiinnostunut tietämään myös sen, voiko kuurojen yhteisössä muodostua laajoja yhtenäisiä kulttuurisia representaatioita äänimaisemista tulkkauksen välittämänä, vaikka äänimaisemien representaatioiden syntyyn näyttää vaikuttavan niin monet asiat.

Monessa kohtaa työtä toin esille tapoja, kuinka ääniä voisi televisioruudulla visuaalistaa enemmän. Ohjelmassa esiintyviä päällekkäisiä ääniä voitaisiin esittää muun muassa erilaisilla graafisilla symboleilla ja elementeillä, mikä tekisi äänet näkyvämmiksi. Tämä olisi mielestäni hyvä ratkaisu, sillä kaikkia ei ääniä ei ole välttämättä tarpeen kielellistä, ja osa äänistä edustuisi kenties kuvana tai merkkinä symmetrisemmin kuin kielellisesti käännettynä.

Tutkimustyö ja työ tulkkina ovat täydentäneet toisiaan. Sen lisäksi, että olen saanut tutkimukseni kautta uusia käsitteitä tulkin työstä käytävään keskusteluun, väitän myös äänimaisemakompetenssini kehittyneen: huomaan tekeväni yhä enemmän ääniin liittyviä huomioita niin työssä kuin arjessakin. Uusi tieto on lisännyt myös taitoa eritellä ja luokitella ääniä. Tämä tutkimustyö on vaikuttanut myös muilla tavoin omaan työhöni tulkkina, ja se on lisännyt ymmärrystäni äänistä. Iloitsen siitä, että työstäni nousee esille se näkökulma, että äänet ja äänimaisemat ovat osa kaikkien elämää, ja me tulkit voimme olla rakentamassa siltoja erilaisten äänikokemusten ja äänikäsitteiden välillä.

AINEISTO

Eduskunnan kyselytunti 7.9.2017. Yle Areena. <https://areena.yle.fi/1-3773358>

Eduskunnan kyselytunti 28.9.2017. Yle Areena. <https://areena.yle.fi/1-3773356>

Eduskunnan kyselytunti 5.10.2017. Yle Areena. <https://areena.yle.fi/1-377333>

LÄHTEET

Ampuja, Outi & Peltomaa, Miikka (2014) Käsiteluettelo. Teoksessa Outi Ampuja & Miikka Peltomaa (toim.) *Huutoja hiljaisuuteen. Ihminen ääniympäristössä*. Helsinki: Gaudeamus Oy, 356.

Asioimistulkin ammattisäännöstö (2013) Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto, Käännösalan asiantuntijat KAJ, Suomen Puhevammaisten Tulkit ry, Suomen Viittomakielen Tulkit ry, Suomen kirjoitustulkit ry, Helsingin seudun asioimistulkkikeskus, Keski-Suomen tulkkikeskus, Kuuloliitto ry & Kuurojen Liitto ry. [Viitattu 6.10.2017] <http://tulkit.net/ammatti/asioimistulkin-ammattisaannosto>

Bahan, Benjamin (2014) Senses and Culture. Exploring Sensory Orientations. Teoksessa H-Dirksen L. Bauman, Joseph J. Murray & Tove Skutnabb-Kangas (toim.) *Deaf Gain: Raising the Stakes for Human Diversity*. Minneapolis, Minnesota: University of Minnesota Press, 233–254. [Viitattu 10.10.2018] <https://ebookcentral.proquest.com/lib/uef-ebooks/reader.action?docID=1833637&query=>

Bodó, Zsuzsanna (2009) Kulttuuri kääntämisen haasteena. Teoksessa Anna Idström & Sachiko Sosa (toim.) *Kielissä kulttuurien ääni*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 70–83.

Brumett, Barry (2010) *Techniques of Close Reading*. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington DC: Sage.

Cokely, Dennis & Baker-Shenk, Charlotte (1980) *American Sign Language. A Teacher's Resource Text on Curriculum, Methods and Evaluation*. Washington, D.C.: Clerc Books.

Collins, Karen (2008) *Game Sound. An Introduction to the History, Theory, and Practice of Video Game Music and Sound Design*. Cambridge, MA: MIT Press cop. [Viitattu 10.10.2016] <https://ebookcentral.proquest.com/lib/uef-ebooks/detail.action?docID=3338949#>

Dolnick, Edward (1993) Deafness as culture. *The Atlantic Monthly* Sep 1993, 37–53. [Viitattu 13.11.2017] http://courses.washington.edu/intro2ds/Readings/Deafness_as_culture.pdf

Dye, Matthew (2014) Seeing the World Through Deaf Eyes. Teoksessa H-Dirksen L. Bauman, Joseph J. Murray & Tove Skutnabb-Kangas (toim.) *Deaf Gain: Raising the Stakes for Human Diversity*. Minneapolis, Minnesota: University of Minnesota Press, 193–210. [Viitattu 10.10.2018] <https://ebookcentral.proquest.com/lib/uef-ebooks/detail.action?docID=1833637>

Fiske, John (1998) *Merkkien kieli. Johdatus viestinnän tutkimiseen*. 5. painos. Tampere: Vastapaino.

Friedner, Michele & Helmreich, Stefan (2016) Sound Studies Meets Deaf Studies. Teoksessa Michael Bull & Les Beck (toim.) *The Auditory Culture Reader*. 2. painos. New York: Berg, 87–97.

Hall, Stuart (2013) *The Work of Representation*. Teoksessa Stuart Hall, Jessica Evans & Sean Nixon (toim.) *Representation*. 2. painos. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications, 1–15.

Hartama-Heinonen, Ritva (2009) *Kääntäminen valehtelemisena*. MikaEL, Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu, 3/2009. [Viitattu 16.10.2017] <https://www.sktl.fi/@Bin/25638/HartamaHeinonen2009.pdf>

Hytönen, Niina & Rissanen, Terhi (2006) *Käden käännteessä. Viittomakielen kääntämisen tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä*. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab.

Jantunen, Tommi (2003) *Johdatus suomalaisen viittomakielen rakenteeseen*. Helsinki: Finn Lectura.

Jones, Jeannette D. (2013) *A Day in Eyeth*. Oxford University Press. [Viitattu 21.9.2018] <https://blog.oup.com/2013/12/music-in-deaf-culture/>

Järviluoma, Helmi, Uimonen, Heikki, Vikman, Noora & Kytö, Meri (2009) Acoustic environments in change. Introducing the study of six European village soundscapes in transition. Teoksessa Helmi Järviluoma, Meri Kytö, Barry Truax, Heikki Uimonen & Noora Vikman (toim.) *Acoustic environments in change*. Tampere: TAMK University of Applied Sciences, 16–33.

Knuutila, Tarja & Lehtinen, Aki Petteri (2010) Johdanto: Representaatio – Tiedon kivijalasta tieteiden työkaluksi. Teoksessa Tarja Knuutila & Aki Petteri Lehtinen (toim.) *Representaatio. Tiedon kivijalasta tieteiden työkaluksi*. Helsinki: Gaudeamus, 7–34.

Koivumäki, Ari (2006) Äänimaisemien tallennuksen haasteita. Teoksessa Helmi Järviluoma, Ari Koivumäki, Meri Kytö & Heikki Uimonen (toim.) *Sata suomalaista äänimaisemaa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 41–54.

Kytö, Meri (2013) *Kotiin kuuluvaa. Yksityisen ja yhteisen kaupunkiaänitilan risteymät*. Akateeminen väitöskirja. Itä-Suomen yliopisto. [Viitattu 15.6.2017] http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-1140-7/urn_isbn_978-952-61-1140-7.pdf

Linnan juhlat (2018) Yle Areenan verkkopalvelu. Suora lähetys 6.12.2018. [Viitattu 6.12.2018] <https://areena.yle.fi/tv/suorat>

Loeffler, Summer (2014) Deaf Music. Teoksessa H-Dirksen L. Bauman & Joseph J. Murray (toim.) *Deaf Gain: Raising the Stakes for Human Diversity*. Minneapolis, Minnesota: University of Minnesota Press, 436–456. [Viitattu 10.10.2018] <https://ebookcentral.proquest.com/lib/uef-ebooks/reader.action?docID=1833637&query=>

McDonald, Alex (2012) The In-vision Sign Language Interpreter in British Television Drama. Teoksessa Aline Remael, Pilar Orero & Mary Carroll (toim.) *Audiovisual Translation and Media Accessibility at the Crossroads: Media for All 3*. Brill, 190–206. [Viitattu 27.11.2018] <http://ebookcentral.proquest.com/lib/humak-ebooks/reader.action?docID=978043>

Napier, Jemina, McKee, Rachel & Goswell, Della (2010) *Sign Language Interpreting: theory and practice in Australia and New Zealand*. 2. painos. Sydney: The Federation Press.

Neves, Josélia (2009) Interlingual Subtitling for the deaf and Hard-of-Hearing. Teoksessa Jorge Díaz Cintas & Gunilla Anderman (toim.) *Audiovisual Translation. Language Transfer on Screen*. Hampshire (UK) & New York (USA): Palgrave Macmillan, 151–169. [Viitattu 10.11.2017] <https://ymerleksi.wikispaces.com/file/view/Audiovisual+Translation.pdf>

Padden, Carol & Humphries, Tom (2005) *Inside Deaf Culture*. London & Cambridge: Harvard University Press.

Padden, Carol & Humphries, Tom (1998) *Deaf in America. Voices from a Culture*. London & Cambridge: Harvard University Press.

Paloposki, Outi (2015) Kääntämisen historia ja sen tutkimus. Saduista sarjakuviin, hartauskirjoista kirjavalioihin. Teoksessa Sirkku Aaltonen, Nestori Siponkoski & Kristiina Abdallah (toim.) *Käännetty maailmat: Johdatus käänösviestintään*. Helsinki: Gaudeamus, 293–308.

Pietarinen, Ahti-Veikko (2010) Ajatusten liikkuvat kuvat: Representaatio logiikassa. Teoksessa Tarja Knuuttila & Aki Petteri Lehtinen (toim.) *Representaatio. Tiedon kivijalasta tieteiden työkaluksi*. Helsinki: Gaudeamus, 94–108.

Pöysä, Jyrki (2010) Lähiluku vaeltavana käsitteenä ja tieteidenvälisenä metodina. Teoksessa Jyrki Pöysä, Helmi Järviluoma & Sinikka Vakimo (toim.) *Vaeltavat Metodit*. Joensuu: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura, 331–360.

Tanssija 100 db:n hiljaisuudessa (1996) Ohjaus Antti Raike. Tuottajat Liisa Akimoff & Kaijaleena Rajatora. Henkilödokumentti. Julkaistu 28.3.1996. Ylen Elävä Arkisto - verkkopalvelu. [Viitattu 10.10.2018] <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2012/04/10/tanssija-hiljaisuudessa>

Rainò, Päivi & Tiittula, Liisa (2013) Ohjelmatekstityksen laatu ja saavutettavuus vastaanottajan näkökulmasta. Teoksessa Marja Kivilehto, Minna Ruokonen & Leena Salmi (toim.) *MikaEL. Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu 7/2013*, 64–68. [Viitattu 10.11.2017] https://sktl-fi-bin.directo.fi/@Bin/05983825258737f884ac637337166e92/1542702916/application/pdf/319357/TiittulaRaino_MikaEL2013.pdf

Riekkola, Kaisa (2016) *Auditiivisten elementtien ilmaiseminen suomenkielisissä ohjelmatekstityksissä*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. [Viitattu 10.11.2017] <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201604221465>

Salmi, Eeva & Laakso, Mikko (2005) *Maahan lämpimään: Suomen viittomakielisten historia*. Helsinki: Kuurojen Liitto.

Salonen, Juhana (2017) *Viiton – Olen olemassa*. Helsinki: BoD – Books on Demand.

Schafer, R. Murray (1977) *The Tuning of the World*. New York: Alfred A. Knopf.

Schmitt, Pierre (2017) Representations of Sign Language, Deaf People, and Interpreters in the Arts and the Media. *Sign Language Studies* Volume 18, Number 1, Fall 2017, 130–147. Washington DC: Gallaudet University Press.

Schuit, Joke (2005) *The Sounds in Silence. The Representation of Sound and Accent in Sign Language*. Väitöskirja. University of Bristol. [Viitattu 25.11.2018] https://www.researchgate.net/profile/Joke_Schuit

Signmark (2014) Silent Shout. Musiikkikappale. *Silent Shout*. Signmark Productions.

Similä, Janne (2013) *Äänen jälki. Enontekiöllä asuneiden kokemuksia äänimaisemastaan*. Pro gradu -tutkielma. Taiteiden tiedekunta. Lapin yliopisto. [Viitattu 28.3.2016].

https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/60465/Pro_gradu_Janne%20Simil%C3%A4.pdf?sequence=2

Sperber, Dan (1993) Interpreting and explaining cultural representations. Teoksessa Gísli Pálsson (toim.) *Beyond Boundaries. Understanding Translation and Anthropological Discourse*. Oxford/Providence: Berg, 162–183.

Tiittula, Liisa & Hirvonen, Maija (2015) Intermodaalinen kääntäminen ja tulkkaus. Teoksessa Sirkku Aaltonen, Nestori Siponkoski, Nestori & Kristiina Abdallah (toim.) *Käännetyt maailmat: Johdatus käännösviestintään*. Helsinki: Gaudeamus, 162–183.

Truax, Barry (2000) *Acoustic Communication*. 2. painos. Westport: ABC-CLIO. [Viitattu 14.6.2017] <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.uef.fi:2443/lib/uef-ebooks/reader.action?docID=492436>

Tulkkitoiminnan yhteistyöryhmä (2015) *Tulkin ammattisäännösten soveltaminen*. [Viitattu 17.11.2018] http://tulkit.net/sites/default/files/uploads/ammattisaannoston_soveltaminen.pdf

Turtiainen, Riikka & Östman, Sari (2013) Verkkotutkimuksen eettiset haasteet: Armi ja anoreksia. Teoksessa Salla-Maaria Laaksonen, Janne Matikainen & Minttu Tikka (toim.) *Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Tampere: Vastapaino, 49–67.

Uimonen, Heikki (2005) *Ääntä kohti. Ääniympäristön kuuntelu, muutos ja merkitys*.

Akateeminen väitöskirja. Musiikintutkimuksen laitos. Tampereen yliopisto.

[Viitattu 14.6.2017] <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67535/951-44-6442-7.pdf?sequence=1>

Uimonen, Heikki (2009) Soundscape Studies and Auditory Cognition. Teoksessa Helmi Järviluoma, Meri Kytö, Barry Truax, Heikki Uimonen & Noora Vikman (toim.)

Acoustic Environments in Change. Tampere: TAMK Tampereen ammattikorkeakoulu, 34–55.

Uimonen, Heikki (2011) Tarkkaile ympäristöäsi. Kuuntelukävelyt ja äänittäminen äänimaiseman laadullisen arvioinnin välineenä. *Yhdyskuntasuunnittelu*, vol. 49:1, 44–58. [Viitattu 30.3.2016] http://www.yss.fi/yks2011-1_uimonen.pdf

Uimonen, Heikki, Kytö, Meri & Ruohonen, Kaisa (2017) Muuttuva äänimaisema menneisyytenä ja nykyisyytenä. Teoksessa Heikki Uimonen, Meri Kytö & Kaisa

Ruohonen (toim.) *Muuttuvat Suomalaiset äänimaisemat*. Tampere University Press, 7–19. [Viitattu 14.6.2017] [http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/100628/](http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/100628/Muuuttuvat_suomalaiset_äänimaisemat_web.pdf?sequence=1)

[Muuuttuvat_suomalaiset_äänimaisemat_web.pdf?sequence=1](http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/100628/Muuuttuvat_suomalaiset_äänimaisemat_web.pdf?sequence=1)

Vikman, Noora (2006) Suomalaisuuden sydänääniä luonnon helmassa. Teoksessa Helmi Järviluoma, Ari Koivumäki, Meri Kytö & Heikki Uimonen (toim.) *Sata suomalaista äänimaisemaa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 12–22.

Woodward, James (1982) *How You Gonna Get to Heaven If You Can't Talk with Jesus. On Depathologizing Deafness*. Maryland: T.J. PUBLISHERS, INC.